

ԱՐԶԱԳՎՆԳ

ARTZAKANK - ECHO

Bimestriel bilingue publié à Genève

MAI - JUIN 2017

N° 210

ENGAGEMENT EN FAVEUR D'UN ÉTAT JUSTE ET ÉQUITABLE

Բովանդակություն

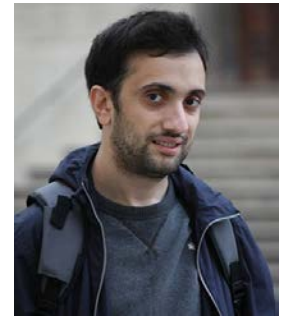
- Էջ 5**-www.pntrir.am նոր որոնողական համակարգ
- Էջ 8**- Հայերուն մոռցուած երբայր-ները՝ Ուտիները
- Էջ 11**-Մեկնարկել են Ասկերանի բերդի վերականգնման աշխատանքները
- Էջ 13**- Ասեղազործութեան բացառիկ նմոշ
- Էջ 14**-Էլ չենք լացելու - Համահայկական Նուագախումբի անդրանիկ համերգը
- Էջ 16**-Աթաթիւրքի ստորագրութեան հայկականութիւնը
- Էջ 18** - Մեղր
- Էջ 20**- Թուրք լրագրողը կը բացայայտէ Ազերիներու կողմէ Սայաթ Նովայի գողցուած երգերը
- Էջ 22**- Ժընեւ և Լեման շրջանի Սուրբ Յակոբ Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ լուրեր

Sommaire

- P. 3** - 49%, le nouveau 99%?
- P.4** - Autres réactions
- P.6** - Interview avec Sarkis Shahinian
- P. 10**- Ariavan, premier village écologique créé en Artsakh
- P. 12** - 25ème anniversaire de l'établissement des relations entre l'Arménie et la Suisse - Garo Paylan appelle à une enquête sur la loi de déportation des Arméniens en 1915
- P. 15** - "Cent deux et vingt-cinq"
- P. 16** - Le "Camp Armen" de Touzla en travaux de rénovation
- P. 17**- Les archives de Jérusalem livrent la "preuve flagrante" du génocide arménien
- P. 19** - Le Conseil de l'Europe veut faire la lumière sur des soupçons de corruption en son sein
- P. 20** - Deux jeunes champions
- P. 23** - Nouvelles de l'Ecole Topalian
- P. 24** - Nouvelles de l'Union Arméniennede Suisse

Arsinée Khandjian, Eric Nazarian, Serj Tankian et Atom Egoyan (@noranor.ca)

Daniel Ioannisyan (@hayastan24.com)

Les dernières élections législatives en Arménie ont attiré davantage l'attention de la diaspora notamment grâce au mouvement d'un groupe d'intellectuels et d'artistes célèbres qui avait lancé en septembre 2016 la campagne "Justice en Arménie" accompagnée d'une pétition en ligne en faveur de la démocratie en Arménie (www.change.org/p/justice-within-armenia). C'est dans ce cadre que les initiateurs de la campagne le musicien rock Serj Tankian, l'actrice Arsinée Khandjian, son mari le cinéaste Atom Egoyan ainsi que le cinéaste Eric Nazarian ont assisté aux élections en tant qu'observateurs. Avec 300 autres Arméniens de la diaspora dont 5 venant de Suisse (voir leur impressions dans les pages suivantes), ils ont fait partie d'une mission d'observation initiée par une coalition de groupes de la société civile arménienne.

Les chefs des missions d'observation internationales de l'OSCE/BIDDH, de l'APCE, de l'AP/OSCE et du Parlement européen ont dénoncé des irrégularités, tout en soulignant que "des efforts ont été faits". Ils ont regretté que "le processus électoral ait été miné par des informations crédibles et récurrentes concernant des achats de vote et des actes d'intimidation des électeurs". Les observateurs internationaux ont souligné que malgré les efforts entrepris "les élections n'ont pas pu effacer les doutes persistants sur la fiabilité et l'intégrité du processus électoral dans le pays". Selon eux, la Commission électorale centrale a travaillé de façon "efficace et transparente", mais "sans donner suite aux plaintes de manière rigoureuse".

Ces élections nous ont permis de constater l'ampleur des pressions et des intimidations exercées sur les électeurs ainsi que de la misère dans laquelle vit une tranche importante de la population qui ne saurait résister à la tentation des pots-de-vin. D'autre part, nous avons pu observer l'extrême vulnérabilité des employés et des fonctionnaires et leur soumission complète à leurs supérieurs en l'absence de toute protection. Les observateurs ont identifié et signalé un certain nombre de violations et d'irrégularités et quelques 2000 plaintes ont été déposées. En >>>

Avec les compliments de
TAVITIAN
Atelier de sertissage

TAVITIAN S.A. - 18, ch. des Aulx - 1228 Plan-Les-Ouates - Téléphone 022 346 93 02 - Fax 022 346 93 04
 tavitian@bluewin.ch

ENGAGEMENT EN FAVEUR D'UN ÉTAT JUSTE ET ÉQUITABLE

▶▶▶ effet, les preuves n'en manquent pas mais la plus flagrante est celle recueillie par l'ONG *Union des citoyens informés* (UCI) sur l'utilisation des ressources administratives par le Parti Républicain d'Arménie (HHK) du président Serj Sargsyan. Une semaine avant les élections, un activiste de l'UCI, qui s'est fait passer pour un responsable du HHK, avait téléphoné aux directeurs de 136 écoles et jardins d'enfants à travers le pays, dont 114 avaient avoué avoir dressé des listes de collaborateurs et de parents d'élèves, qui auraient promis de voter pour le parti au pouvoir. La plupart des directeurs auraient même donné des noms de candidats du HHK à qui ils auraient transmis ses listes. Selon le coordinateur de l'UCI, Daniel Ioannisyán, un des directeurs aurait même admis avoir recouru à des méthodes d'intimidation contre les parents d'élèves pour qu'ils votent en faveur du HHK. La liste des directeurs et les enregistrements ont été publiés sur le site www.sut.am en suscitant la colère et les protestations des partis d'opposition et des groupes de la société civile.

Dans une déclaration écrite diffusée suite à ces révélations scandaleuses, le HHK a fait remarquer que le Code électoral n'interdisait pas aux directeurs d'écoles de faire campagne en faveur d'un parti politique après leurs heures de travail et que l'analyse minutieuse d'une grande partie des enregistrements ne donnait aucune raison permettant de prétendre qu'il y a eu une violation de ce Code. Par ailleurs, aucune poursuite judiciaire n'a été engagée contre ces directeurs.

Bien au contraire, après les élections, une trentaine des directeurs en question ont intenté une action en justice pour diffamation contre Daniel Ioannisyán. Ils lui réclament des excuses publiques et 2 millions de drams chacun pour tort moral. De surcroît, trois des directrices impliquées dans ce scandale se sont présentées candidates aux élections municipales d'Erevan tenues le 14 mai dernier.

Plusieurs groupes de la société civile ont exprimé publiquement leur solidarité avec Daniel Ioannisyán en estimant que ces procès étaient utilisés par le HHK pour faire pression sur les activistes et limiter leur liberté d'expression. Serj Tankian, quant à lui, a publié sur sa page Facebook une photo de lui avec l'activiste "pour honorer ses efforts en activisme journalistique" en ajoutant: "Celui qui attire l'attention sur la corruption et l'injustice devrait être félicité et non pas poursuivi. Si les directeurs d'écoles mis en

cause se sentent embarrassés suite au dévoilement de leurs actions inappropriées, ils devraient s'en prendre à ceux qui les ont mis dans cette position et non pas à un journaliste."

Le 13 avril un autre enregistrement audio, celui d'une réunion tenue avant les élections, a été publié sur le site Hayastan24.com. On y entend la voix d'un homme inconnu menaçant de licencier les employés de la chaîne de supermarchés SAS d'Artak Sargsyan qui ne pourraient pas garantir par écrit que leurs amis et proches voteront pour leur patron. L'homme promet également des bonus somptueux à leurs collègues qui "apporteront des votes" au candidat du parti au pouvoir. Inutile à dire qu'Artak Sargsyan a réussi à se faire élire au nouveau parlement. Cette fois-ci, le Bureau du Procureur général a déclaré qu'il "examinait" l'enregistrement.

Le jour des élections coïncidait avec le premier anniversaire de la guerre de quatre jours qui avait coûté la vie à une centaine de soldats côté arménien. Leur mémoire demeure toujours vivante non seulement pour les familles endeuillées mais aussi pour toute la société arménienne qui se pose des questions sur les nombreuses zones d'ombre qui subsistent quant aux circonstances de cette guerre. Dans un rapport publié le 25 avril 2017, le bureau de Vanadzor de l'ONG *Helsinki Citizens' Assembly* (www.hcav.am) dénonce l'inaction du gouvernement et lui reproche de ne pas faire la lumière sur les informations relatives aux déficiences logistiques et militaires observées pendant cette période. L'ONG déplore également le manque de transparence dans le limogeage de militaires haut-gradés intervenus suite à cette guerre et l'impunité à ce jour des responsables des crimes commis.

Un quart de siècle après l'indépendance, l'Arménie est encore loin d'être un Etat juste et équitable. ▶▶▶

ԱՐԶԱԿԱՆԿ

ARTZAKANK - ECHO

6 numéros par année
Prix d'abonnement annuel: CHF 30.-

Rue de la Terrassière 58 - 1207 GENEVE-SUISSE

CCP 12-17302-9

IBAN CH07 0900 0000 1201 7302 9

Responsable de publication: Maral Simsar
Tél. + 41 (0)78 892 93 31
artzakank@worldcom.ch

ELECTIONS ARMÉNIENNES: 49 %, LE NOUVEAU 99 %?

Alexis KRIKORIAN

Ndlr: Suite à l'appel lancé par Citizen Observer à la diaspora en décembre 2016 pour surveiller les bureaux de vote pendant les élections législatives du 2 avril 2017, Alexis Krikorian s'est rendu en Arménie avec 4 autres observateurs de Suisse. Nous publions des extraits de son article paru dans le blog de www.hyestart.net.

(Crédit photo: Demir Sönmez)

Les élections du 2 avril en Arménie constituaient un test important pour la démocratie arménienne. La Diaspora a saisi cette occasion pour s'engager plus fortement en faveur de la démocratie et des droits de la personne en Arménie. Pourtant, le résultat a de quoi décevoir dans la manière dont il a été obtenu.

Début mars, avant même le début officiel de la campagne (5 mars), de nombreuses personnes disaient ouvertement, à l'évocation des élections du 2 avril, qu'elles ne comptaient pas prendre part au vote, préférant se réfugier dans l'abstention. Le bruit courait également que les achats de vote avaient déjà commencé.

Quelques semaines plus tard, à quelques jours de l'élection, Erevan ressemble à un *who's who* de la diaspora arménienne. L'on peut en effet se retrouver à boire le café dans l'arrière-salle d'un bistrot avec Atom Egoyan, Serj Tankian, ou encore Arsinée Khadjian.

Dans l'ensemble, quels ont été les points positifs relevés à l'occasion de ces élections?

Tout d'abord, il s'agissait-là des premières élections marquant une transition d'un régime présidentiel vers un régime parlementaire au suffrage proportionnel dans lequel, normalement, le pouvoir se construit sur la base de coalitions et donc en se fondant sur la base d'ententes et de compromis entre les partis qui ne passent pas seuls la barre des 50 % des voix. Comme ce peut-être le cas en Allemagne par exemple.

Ensuite, l'engagement citoyen croissant de la diaspora et des citoyens arméniens eux-mêmes dans un même mouvement pour des élections libres et justes en Arménie est un autre point véritablement positif.

Quels ont été, en revanche, les points négatifs?

ENGAGEMENT EN FAVEUR D'UN ÉTAT JUSTE ET ÉQUITABLE

➤➤➤ L'Azerbaïdjan continue sa guerre d'usure contre l'Arménie et l'Artsakh en tirant régulièrement sur les villages frontaliers avec l'Arménie et tout au long de la ligne de contact. 21 soldats ont déjà trouvé la mort au cours des 4 premiers mois de 2017. D'autre part, selon les statistiques officielles, 1'500'000 personnes ont quitté le pays ces dix dernières années et il est évident qu'en sus des raisons économiques, le manque d'indépendance de la justice, les atteintes aux droits de l'homme et la corruption qui gangrène tous les secteurs de la vie motivent cette émigration alarmante.

La diaspora commence à saisir la gravité de la situation et son impact désastreux sur l'avenir de la nation arménienne. L'initiative "Justice en Arménie" et la présence des célébrités de la diaspora en Arménie en tant qu'observateurs des dernières élections parlementaires ont sans doute joué un rôle important dans la sensibilisation des membres intéressés des communautés de la diaspora. Il faut espérer que cette prise de conscience se traduira par un engagement de plus en plus tangible en Arménie.

Le salut viendra très probablement des militants des mouvements civiques en Arménie dont le zèle et le courage méritent notre respect. Daniel Ioannisyann n'est qu'un exemple parmi tant d'autres qui font un travail remarquable sur place. Si la diaspora voudrait que les choses changent en Arménie elle devrait d'une part faire savoir aux autorités arméniennes son désapprobation des pratiques qu'elle juge inacceptables et d'autre part, soutenir les différents groupes de la société civile qui luttent pour une Arménie juste et équitable. ■

Maral Simsar

En premier lieu, l'achat de voix par un certain nombre d'acteurs politiques, à commencer par les deux principaux partis en course, le parti Républicain de Serge Sargsyan et l'alliance Tsaroukyan de l'homme d'affaires Gagik Tsaroukyan. Certaines personnes bien informées prédisaient quelques jours avant l'élection que cette dernière était maintenant tellement surveillée qu'il fallait dorénavant, pour certains partis politiques arméniens, agir en amont et carrément acheter des voix.

Le 27 mars, l'ONG « Union des citoyens informés » a mis à jour l'usage de la ressource administrative par une centaine de directeurs d'écoles à travers le pays en faveur du parti Républicain au pouvoir. Sur les 136 directeurs appelés, 114 ont admis avoir dressé des listes de parents d'élèves prêts à soutenir le parti Républicain. Cette révélation a sans doute conduit les Etats-Unis et l'Union européenne à adopter le 29 mars, 4 jours avant les élections, une déclaration commune exprimant leur inquiétude suite aux accusations d'achat de voix en Arménie et face à "l'utilisation systématique" des ressources ➤➤➤

ELECTIONS ARMÉNIENNES: 49 %, LE NOUVEAU 99 %?

➤➤➤ administratives lors de la campagne électorale en cours. Ce fut-là la confirmation au niveau officiel de ce qui est de notoriété publique en Arménie. Peut-être était-ce trop peu, trop tard, de la part de pays qui ont financé à grands frais des machines de vote, des caméras de surveillance des bureaux de vote, c'est-à-dire une infrastructure permettant normalement une élection propre et incontestable. Début mars, on l'a vu, la rumeur sur l'achat des voix courait déjà. Fin mars, dans la dernière semaine avant l'élection, l'achat massif de voix semblait être une réalité admise par tous, sauf par ceux qui en sont à l'origine. On a parlé de sommes allant jusqu'à 40000 drams arméniens (75 EUR), une somme importante en Arménie qui représente un quart du salaire moyen dans un pays où un tiers de la population vit par ailleurs en dessous du seuil de pauvreté.

Ensuite, l'abstention déclarée de nombreux Arméniens. Dès que l'on parle des élections avec des citoyennes et des citoyens, c'est l'élément qui revient le plus (avec celui de l'achat des voix): la volonté de s'abstenir le jour de l'élection afin de marquer sa défiance par rapport au système. Au final, la participation en Arménie est assez basse, s'affichant le jour des élections du 2 avril à 60,86 % seulement.

Enfin, si la participation, grâce à l'initiative "Citizenobserver" menée par trois ONG locales (Asbarez, Transparency international et Europe in Law), en tant qu'observateurs internationaux d'environ 300 citoyens de la diaspora est un mouvement positif, il n'en demeure pas moins que les organisateurs semblaient en attendre plus. Et dans un pays comptant 2000 bureaux de vote, il en aurait fallu plus, beaucoup plus! Heureusement, l'engagement de citoyens arméniens en tant qu'observateurs locaux a pu compenser dans la mesure où il y avait au total environ 3500 (vrais) observateurs pour ces élections. Ce qui donne un ratio de presque 2 observateurs indépendants par bureau de vote. En réalité, les responsables de "Citizenobserver" ont annoncé que 75% des bureaux de vote (1500 sur 2000) ont pu être couverts de la sorte par un binôme d'observateurs indépendants.

On peut aussi expliquer ce relativement faible chiffre de 300 par une tactique du gouvernement qui a consisté à ne confirmer la date de l'élection de manière définitive que le lundi 5 mars. Cela a pu décourager un certain nombre de participations. Car il n'est pas toujours évident pour des personnes actives, dans leur entreprise, de poser une semaine de vacances trois semaines avant le départ pour l'Arménie. Un peu à la dernière minute en somme!

Les résultats suivants ont émergé de ces élections: Parti Républicain 49,2%, Alliance Tsarukyan 27,32%, Yelk 7,77%, Fédération Révolutionnaire Arménienne 6,57%. Les autres partis / alliances ont eu moins de 5% des voix, leur bloquant ainsi l'entrée au Parlement.

ELECTIONS ARMÉNIENNES: AUTRES RÉACTIONS

De g. à d. Garo Toroslu, Sevan Pearson, Raffi Garibian, Taline Papazian (France), Sarkis Shahinian, Catherine Manoudian (France), Alexis Krikorian et Demir Sönmez (Photo: Demir Sönmez)

Les autres membres de l'équipe des observateurs partis de Suisse partagent avec Artzakank leurs motivations et impressions.

Garro Toroslu:

C'était une opportunité pour moi de servir l'Arménie directement et sur place. En participant à cet événement j'ai voulu y être présent et, à mon niveau, être utile. De plus, c'était la première fois que je devenais observateur.

Grâce à cette expérience j'ai mieux compris le rôle des observateurs et ce que c'était une votation en Arménie avec ses différents techniques et outils de contrôle. Pendant les 23 heures que j'ai passées dans le bureau de vote le jour de la votation ➤➤➤

Le parti républicain aurait 55 sièges sur 101. Il peut donc gouverner seul. Les derniers sondages le donnaient à 32%. Ce résultat est donc inespéré pour le parti au pouvoir. Un peu comme par magie! Les fraudes et les nombreuses irrégularités le jour du vote et peut-être dans la nuit qui a suivi, combinées à un achat massif de voix dans les semaines qui ont précédé le scrutin du 2 avril, expliquent en partie le résultat des élections législatives du 2 avril. La démocratie arménienne n'en ressort pas grandi.

A l'avenir, il faudra s'assurer d'un engagement citoyen encore plus massif aux plans local et international. La diaspora ne devrait pas envoyer 300 observateurs, mais 2000 afin de couvrir l'ensemble des bureaux de vote. En ce qui concerne l'achat des voix, les pistes sont moins évidentes en raison du contexte économique et du manque de confiance dans la justice du pays. Il faudra sans doute renforcer l'éducation civique et, peut-être, malgré tout, voir s'il ne faut pas renforcer l'arsenal juridique condamnant cette pratique et surtout appliquer la loi. Vaste sujet!

Malgré tout, il nous faut continuer à aller de l'avant! ■

Alexis KRIKORIAN

**ELECTIONS ARMÉNIENNES:
AUTRES RÉACTIONS**

>>> j'ai rencontré des gens sublimes et corrects tout comme des gens louches. Par ailleurs, je me suis rendu compte de la situation catastrophique du pays où les pauvres continuent à plonger dans le noir et la classe moyenne est réduite à néant. J'ai vu et entendu l'immensité du manque d'espoir surtout chez les jeunes qui ne pensent qu'à quitter l'Arménie n'y voyant plus leur avenir. Il y a eu heureusement de points positifs car, en 3 jours, j'ai fait beaucoup plus d'amis que ces 10 dernières années. Enfin, j'ai pu admirer le soleil de ce pays et tout ce qu'il éclairait à Erevan tant bien que mal...

Raffi Garibian:

En avril 2016 après l'agression azerbaïdjanaise sur l'Artsakh il est devenu évident pour moi que l'action de la diaspora en Arménie devait changer de forme. Ensuite, lors des événements de juillet (opération des *Sasna Tsrer*) où nous avons manifesté notre inquiétude quant à l'avenir des habitants de l'Arménie (voir le communiqué des associations arméniennes de Suisses dans *Artzakank* N° 206) il était clair pour moi que je devais agir aux côtés de notre peuple. Quand, sous l'impulsion de Arsiné Khandjian, un appel fût lancé à la diaspora de participer aux élections législatives en tant qu'observateurs, je savais que j'allais être non seulement de la partie mais que j'allais essayer de motiver d'autres personnes de notre communauté. Certes être observateur ne résout pas la situation politique en Arménie mais notre apport se situe sur un plan psychologique: Cela donne au citoyen un début de confiance en soi et contribue à une prise de conscience que son vote peut changer son avenir.

Mon rôle d'observateur m'a permis de mieux comprendre les enjeux et le fonctionnement du landernau politique arménienne. J'ai pu aussi observer personnellement ce que l'on entendait de diverses sources: Oui, fraude il y en a eu, même si elle a été moins systématique qu'auparavant mais il y a surtout eu l'achat de voix et votes sous influence. Si l'observateur était vigilant et attentif il arrivait à en empêcher un certain nombre mais évidemment pas tous. Le résultat est tout de même positif et peut être mesuré en comparant les résultats des différents bureaux de vote. J'ai également découvert une jeune génération, des femmes en majorité, très bien formée, prête à relever ce nouveau défi et enfin, j'ai pu ressentir les réelles aspirations de la population.

Sevan Pearson:

J'ai lu l'appel de *Citizen Observer* dans *Nouvelles*

**www.pntrir.am
ՆՈՐ ՈՐՈՆՈՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ**

Pntrir.am-ը առաջին հայկական որոնման համակարգն (moteur de recherche) է, որ կ'օգտագործե իր սեփական տեղեկատուական շտեմարանը եւ չի պահպաներ օգտագործողներու անձնական տուեալները, որեւէ կերպով օգտագործման նպատակով:

Որոնման համակարգը ներկայիս կը գործե արագ եւ խելացի համակարգի օգտագործումով:

Pntrir.am-ի միջոցով հնարաւոր է որոնումներ կատարել հայկական շարք մը գանգուածային լրատուական կայքերու շտեմարաններէն: ■

d'Arménie Magazine et j'ai eu envie d'apporter ma contribution à l'édifice démocratique en Arménie. L'été dernier, lorsque les *Sasna Tsrer* ont tenté une révolution, j'ai saisi à quel point une grande partie de la population était désespérée. Il m'est donc apparu important, en tant qu'Arménien de la Diaspora, de m'impliquer non seulement dans des projets humanitaires ou de développement, mais également dans la construction même de la démocratie et de l'Etat de droit. Certes, être observateur n'est qu'une contribution modeste, mais comme on le dit souvent, "les petits ruisseaux font les grandes rivières". Il y a quelques années il y avait dix observateurs de la Diaspora; en 2017, nous étions 310. J'espère que la prochaine fois, nous serons plus de 2000, afin de couvrir tous les bureaux de vote!

Cette expérience m'a beaucoup apporté! D'abord, le terme d'irrégularité, voire de fraude m'est devenu plus concret. J'ai pu observer de mes yeux les méthodes utilisées pour influencer les résultats. Par ailleurs, bien qu'au courant de la politique locale, participer en tant qu'observateur m'a permis de me familiariser davantage avec le paysage politique arménien. J'ai aussi eu la chance de rencontrer des personnes extraordinaires et je me suis fait de nouveaux amis et de nouvelles amies. Enfin, voir cette émulation de la nouvelle génération, prête à s'investir pour l'avenir de l'Arménie, que ce soit au niveau personnel ou via des ONG, m'a rassuré. Même si les problèmes sont énormes au pays de l'Ararat, il y a de l'espoir et chacune et chacun en Diaspora peut apporter sa pierre à l'édifice. ■

La Gaîté depuis 1928

La Gaîté/Intercome SA
13, Rue de la Rôtisserie
1204 Genève
022 311 87 08
info@lagaite.ch
www.lagaite.ch

Articles de fêtes
Guirlandes, ballons & cotillons
Costumes & accessoires de déguisements
Farces & attrapes
Drapeaux

ELECTIONS ARMÉNIENNES: INTERVIEW AVEC SARKIS SHAHINIAN

(©Alexander Egger)

- En tant que directeur exécutif de *DEPOP Institute for Governance*, vous avez organisé et participé ces six derniers mois à des projets de sensibilisation aux droits et obligations civiques en Arménie. Pourriez-vous nous parler de la création et des objectifs de cette organisation et du rôle qu'elle a joué dans les dernières élections législatives?

- *DEPOP Institute for Governance* a été créé à la suite d'une conférence organisée à Toronto par la section canadienne du mouvement Renaissance Arménienne. A cette occasion, M. Vahan Kololian, entrepreneur et philanthrope arméno-canadien – à l'origine de plusieurs projets de développement social au Canada comme en Arménie (notamment l'école homonyme de Toronto et le *Gyumri Hope Project* en Arménie) - et M. Robert Aydabirian, inspirateur et vice-président de l'école professionnelle Yeznig Mozian de Chouchi (République d'Artsakh), se sont concertés sur une action visant un changement de cap de la compréhension de la politique en Arménie, permettant à toutes les forces, y compris celles de l'opposition, de se coaliser et de se présenter en tant qu'alternative à un système dirigiste et peu consultatif. Pour ce faire, ils m'ont proposé la direction de ce projet limité à six mois, ce que j'ai accepté. J'ai eu à mes côtés M. Kamo Mailyan, un vice-directeur compétent et avec un fort esprit d'initiative. En très peu de temps nous sommes arrivés à motiver une équipe d'une dizaine de personnes travaillant intensément sur trois axes : **l'information, le débat public et la sensibilisation individuelle**. Le débat public a été développé à travers deux projets: *Status Quo*, une émission conçue avec la Radio publique d'Arménie, soutenue par l'Ambassade de Suisse à Erevan et dirigée par le politologue et journaliste Gevorg Melikyan, et *Pressing Club*, un débat à huis clos dirigé par Satik Seyranyan, la rédactrice en chef du tri-hebdomadaire *168 Heures* et soutenu par deux sociétés privées, Azad Pharma (suisse) et Muscari (française), ainsi que par l'Ambassade des Etats-Unis. L'information générale a été diffusée via notre site web par la publication de reportages et d'articles que nous avons choisis chaque semaine parmi une très grande offre journalistique. Quant au travail de sensibilisation individuelle, il a été mené à travers des messages thématiques sur le comportement politique personnel (responsabilisation du vote propre, rejet de l'achat de vote et des fraudes électorales) par la production et la diffusion de quatre annonces publicitaires d'une minute, conçues avec André Simonian, jeune régisseur, compositeur et chanteur rock bien connu dans les milieux artistiques arméniens. Ces messages ont été véhiculés par un biais culturel, ce dont je suis particulièrement – si puis- je – fier ! Des

personnalités connues du monde artistique arménien ont participé à cette production. Par ailleurs, j'ai participé à une série d'interviews et débats pendant lesquels j'ai fait passer ces mêmes messages mais aussi ce que j'entends par culture politique. Ce projet a été soutenu par la Fondation Tufenkian ainsi que par l'Association Suisse-Arménie. Cette dernière a aussi soutenu financièrement l'ensemble des projets de DEPOP.

Je dois dire qu'il reste énormément à faire. Nous avons été confrontés à une façon de débattre plutôt univoque, avec une ouverture d'esprit qui n'était pas toujours celle qu'on pourrait s'imaginer en Suisse. Je tiens à souligner ici la sensibilité et l'intelligence de l'Ambassadeur de la Suisse, M. Lukas Gasser, qui a toujours su garder une saine distance par rapport aux différends politiques internes. J'aurais personnellement préféré que les chaînes publiques de télévision organisent des débats avec les dirigeants des partis qui répondraient directement aux diverses questions posées par trois ou quatre journalistes, en restant toujours attachés aux faits sans jamais s'attaquer à la personne. Je n'ai pas vu de telles initiatives. Les débats étaient toujours organisés individuellement et lorsque le format était élargi, c'était toujours un seul journaliste qui posait les questions. Souvent, les candidats demandaient à être interviewés seuls. Dans un tel cas, nous refusions de les inviter dans le cadre de nos projets. Nous avons fait des exceptions lorsqu'il s'agissait de débattre avec des représentants institutionnels. Fin février, nous avons tenu une conférence de presse pour présenter notre action. Le public et les forces politiques étaient donc bien au courant de notre contribution. Nous avons ciblé un public très vaste, chaque émission ayant le sien propre. Celle de la radio touchait notamment les personnes plus âgées habitant les régions lointaines (la radio étant le seul moyen qui couvre, de loin mieux qu'Internet, les régions les plus éloignées de l'Arménie et de l'Artsakh) ; *Pressing Club* couvrait un public plus avisé sur des problématiques de fond. Les clips publicitaires visaient, par contre, un public jeune, de 18 à 35 ans, et surtout les nouveaux électeurs. Nous avons constaté que dans la seule ville d'Erevan, une de nos clips a été visionné dans l'espace d'un mois et demi par plus de deux cent mille utilisateurs des réseaux sociaux, ce qui est, pour une nouvelle initiative comme la nôtre, très positif.

- Après la publication des résultats des élections législatives du 2 avril dernier, quel bilan tirez-vous du travail accompli par *DEPOP Institute for Governance* sur le terrain? >>>

ELECTIONS ARMÉNIENNES: INTERVIEW AVEC SARKIS SHAHINIAN

➤➤➤ - Je crois que notre institut a apporté une contribution significative à la culture politique de l'Arménie. Nous avons essayé d'étudier et de présenter au public le profil de chaque candidat en permettant à l'électeur de se faire une idée objective du panorama politique et du nouveau système électoral. Ce but a été atteint. Par contre, je me suis rendu compte le jour des élections que les gens avaient subi des pressions inouïes de la part d'un système pyramidal de prosélytisme de proximité, déterminé notamment par des liens de dépendance institutionnelle ou privée d'une place de travail. Les responsables de ce système avaient souvent utilisé leur position dominante pour contraindre les gens à voter d'une certaine façon. Ceci va à l'encontre de la formation d'une société civile consciente de ses droits et obligations et faisant confiance aux autorités de son pays. En tous les cas, notre but n'était pas de soutenir l'une ou l'autre des formations politiques. Nous constatons toutefois que ces élections n'ont pas abouti à un renouvellement du panorama parlementaire et que certaines personnalités politiques qui délivraient jusqu'à présent des messages importants à toute l'arche constitutionnelle depuis l'indépendance de la République, ont disparu de l'hémicycle. Ceci est une perte certaine pour notre avenir.

- Comment le travail de DEPOP a été perçu par la population et les autorités arméniennes? Par exemple, avez-vous eu la possibilité de diffuser vos vidéo-clips de sensibilisation via les chaînes de télévision officielles, avez-vous été interviewé ou invité à vous exprimer par ces chaînes?

- Notre travail a été accepté, voire toléré, par les autorités et a été salué par la population. Sur les réseaux sociaux on a eu des commentaires même défaitistes, voire cyniques, mais cela faisait partie du jeu et je dois dire qu'ils étaient les bienvenus. Ils nous ont permis de mesurer la réaction des gens. Bien évidemment nous aurions préféré que les chaînes officielles diffusent nos vidéo-clips, mais il était clair que le sujet traité était hautement sensible. Prochainement, lors de mon dernier séjour en mai, avant et après les élections municipales d'Erevan, je pourrais mesurer une volonté différente de la part des autorités de réaliser des progrès sur le plan social mais je ne me fais pas d'illusions.

- Quels sont les projets de DEPOP après les élections?

- Cette première étape pourra continuer dans la même direction, mais avec un travail plus important visant la conscience civique de l'individu, si nous trouvons une bonne succession dans la direction de l'ONG. Un des résultats des élections du 2 avril a été la disparition de la scène politique de plusieurs forces politiques. Ceci pourrait mener à une bipolarisation de la dialectique politique, aussi en dehors du Parlement. Les élections municipales verront, par exemple, la seule participation du Parti Républicain, de l'alliance *Yelk* (Issu) et de *Yerkir Tsirani* (Pays de

l'abricot, un nouveau parti créé par Zaruhi Posdandjyan après sa démission du Parti *Jaranguyun*), les autres forces politiques n'ayant pas présenté de candidats. Nous voudrions provoquer une réflexion sur ce point : Est-ce qu'un engagement politique commence et se termine par des élections parlementaires? N'existe-t-il aucun autre espace pour exercer de façon différente la responsabilité civique? La gestion de la chose publique se termine-t-elle avec l'obtention d'un siège de plus ou de moins au Parlement?

(Photo Demir Sönmez)

- Pour la première fois des Arméniens de la diaspora ont participé à un processus électoral en Arménie en tant qu'observateurs. Pourquoi cette présence est-elle importante à votre avis indépendamment des résultats du scrutin?

- Ce n'était pas la première fois. Une expérience similaire avait été réalisée lors des dernières élections municipales, mais à une échelle nettement inférieure. L'importance de cette présence est dictée par la prise de conscience des Arméniens de la diaspora de ce qu'est en réalité l'Arménie, des problèmes auxquels elle est confrontée, mais en même temps de la sensibilité et de l'intelligence des personnes avec qui nous avons eu à faire, des occasions que nous pouvons saisir pour faire un bon travail et de convaincre les participants locaux que cette participation est un travail utile au sens immédiat, pour ancrer davantage leur propre identification avec ce pays. Un des acquis réel est le fait que cette identification a trouvé sa porte d'entrée auprès de nos compatriotes diasporiques. Maintenant il s'agit de continuer cette expérience non pas seulement à des échéances électorales mais au quotidien. La construction continue de la gouvernance passe par un travail systématique, visant l'amélioration du système juridique et social, ce qui est à la base du développement économique du pays. ■

ATTENTION NOUVELLE ADRESSE

ARTZAKANK-ECHO
58, rue de la Terrassière
CH- 1207 GENEVE

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ՝ ՈՒՏԻՆԵՐԸ

Ուտիներու դժուար անցեալն ու տխուր ներկան

Այսօր քիչերը կը յիշեն, որ ներկայ Ատրպէյճանի տարածքին բնակող տեղաբնիկ փոքրաթիւ ժողովուրդներէն մէկը՝ ուտիները, դարեր շարունակ հայկական հոգեւոր-մշակութային դաշտին մաս կազմած են, դարձեր են հայ ժողովուրդի ոչ-արիւնակից եղբայրները: PanARMENIAN համառօտ ձեւով կը ներկայացնէ, թէ որո՞նք են ուտիները եւ ի՞նչ կապ ունին հայերուն հետ:

Որո՞նք են ուտիները

Ուտիները կամ ուղիները պատմական Կովկասեան Աղուանքի (Բուն Աղուանք, Կուր գետէն դէպի արեւելք՝ մինչեւ Կովկասեան լեռնաշղթայ տարածուող հին պատմական-աշխարհագրական շրջան) հնագոյն ժողովուրդներէն միակն են, որոնք ոչ միայն դարերու ընթացքին պահպանած են իրենց գոյութիւնը եւ հասած մինչեւ մեր օրերը, այլեւ՝ մնացած են քրիստոնէական կրօնքին հետեւորդներ: Սակայն ուտիներու մէկ մասը գերծ չէ մնացեր մահմետականացումէն եւ թրքալեզուացումէն: Ուտիներու լեզուն կը պատկանի Կովկասեան լեզուներու լեզգիական խումբին:

Ուտիները խիստ փոքրաթիւ ժողովուրդ են՝ ընդհանուր առմամբ մինչեւ 10 հազար հոգի, որոնց մէկ մասը կ'ապրի պատմական հայրենիքին մէջ՝ ներկայիս Ատրպէյճանի Գաբալայի շրջանի Լիժ եւ Օղուզի շրջանի Օղուզ (մինչեւ 1991 թ.՝ Վարդաշէն) գիւղերուն մէջ: Մնացածը կը բնակի Ռուսաստանի, Վրաստանի, Ուբրանիոյ մէջ, փոքրաթիւ (մինչեւ 200 հոգի) համայնք կայ նաեւ Հայաստանի մէջ՝ հիմնականօրէն՝ Տաւուշի մարզին մէջ:

Ուտիներու վերջին 2 գիւղերը՝ Ատրպէյճանի տարածքին

Ուտիներու պատմական ճակատագիրը ամենասերտ կապերով կ'առնչուի հայերու պատմութեան հողովորթին՝ այն աստիճան, որ արդէն 18-19-րդ դարերուն իրենք իրենց համարած են հայ ժողովուրդի մէկ մասնիկը, զգալիօրէն հայացեր են՝ իրենց դաւանական պատկանելիութեամբ, մշակոյթով ու նիստուկացով (բնականաբար, ազգային առանձնայատկութիւնները պահպանելով հանդերձ), հայ ազատագրական պայքարին իրենց անմնացորդ նուիրումով:

Պատահական չէ, որ 1720-ական թթ. հայերէն գրուած նամակով մը ուտիները, նկարագրելով իրենց ծանր կացութիւնը, կը գրեն, թէ «ցերեկները թրքութիւն կ'ընեն, իսկ գիշերները՝ հայութիւն»:

Հայերու հետ ինքնանոյնացումը եւ օտարներու կողմէ յաճախ ուտիներն ու հայերը չտարանջատելը այն գլխաւոր պատճառներէն էին, որոնց հետեւանքով 1980-

ական թթ.վերջին՝ հայ-ատրպէյճանական հակամարտութեան բռնկումէն անմիջապէս ետք, ատրպէյճանական իշխանութիւններուն բռնաճնշումներուն ենթարկուեցան նաեւ ուտիները: Անոնցմէ շատերը (թէ՛ ուտիախօս, թէ՛ ատրպէյճանախօս ուտիները) հայերու նման ստիպուած եղան լքելու հայրենի բնակավայրերն ու բռնագաղթել (հիմնականօրէն դէպի Ռուսաստան):

Ի վերջոյ, ի՞նչն էր հայերն ու ուտիները միաւորողը:

Վարդաշէն / Օղուզ

Մէկ կրօն, մէկ ճակատագիր

Հայ-ուտիական եզակի սերտ կապերուն արմատները շատ խոր են՝ սկսած 4րդ դարէն, երբ Հայաստանի եւ Աղուանքի մէջ (ուտիներու նախնիներու հայրենիքը) քրիստոնէութիւնը պետական կրօն դարձաւ: Սկիզբէն աղուանական եկեղեցին դաւանական միութեան մէջ էր հայոց եկեղեցոյ հետ, ապա՝ լիովին ձուլուեցաւ հայ եկեղեցոյ կառոյցին մէջ: Այնուհետեւ արաբական տիրապետութենէն ետք տեղ-տեղ քրիստոնէական շերտը պահպանած Աղուանքի տարածքը հայոց հոգեւոր, մշակութային, երբեմն նաեւ քաղաքական գերիշխանութեան սահմաններուն մէջ էր: Դարերու ընթացքին աղուանական ցեղերու մեծ մասը ձուլուեցաւ-անհետացաւ, եւ միայն փոքրաթիւ ուտիներ, ըլլալով հայ եկեղեցոյ հետեւորդներ, կրցան պահպանել իրենց քրիստոնէական ինքնութիւնը:

Քանի որ միջին դարերուն մեծապէս դաւանանքով կ'որոշուէր ազգութիւնը, ուստի թէ՛ ուտիները իրենք իրենց, թէ՛ հայերը եւ օտարները զիրենք հայ համարած են:

Կենցաղի մէջ հիմնականօրէն ըլլալով ուտիախօս՝ անոնք գերազանցապէս տիրապետած են հայոց լեզվին, օգտագործած են հայոց գիրը: Եկեղեցական արարողութիւնները կատարուած են հայկական ծեսով եւ հայերէն: Ուտիները ունեցած են (ու՛նին) հիմնականօրէն հայկական անուն-ազգանուններ, հայկական դպրոցներ, հայատառ արձանագրութիւններով եկեղեցիներ ու տապանաքարեր: >>>

7jours/7 - 24h/24

POMPES FUNÈBRES GÉNÉRALES

46, avenue Cardinal-Mermillod - 1227 CAROUGE
79, route de Saint-Georges - 1213 PETIT-LANCY

Tél. 022 342 30 60 - www.pfg-geneve.ch

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ՝ ՈՒՏԻՆԵՐԸ

»»» 11րդ դարէն սկսած, Վրաստանի հզօրութեան ժամանակաշրջանին, ուտիներու մէկ մասը վրացական դաւանանք՝ քաղկեդոնականութիւն, ընդունեց եւ հեռացաւ հայկական ազդեցութենէն: Հայ առաքելական եւ քաղկեդոնական ուտիները տարբերակելու համար, յաճախ զանոնք անուանած են «հայ ուտի» եւ «գիւրջի (վրացի) ուտի»:

Ուտիներուն մեծ մասը, սակայն, միջին դարերուն աստիճանաբար մահմետականացուեր է, կորսնցուցեր է ուտիներէն լեզուն: Մահմետականացման ու թրթաքման ամենամեծ ալիքներէն մէկը տեղի ունեցեր է 18-19րդ դարերուն: 1905-1906 թթ., 1918-20 թթ. հայերուն հետ միասին ջարդերու եւ բռնազաղթի ենթարկուեր են նաեւ ուտիները՝ շուրջ 8 հազարէն կոտորուեր են մօտ 3,5 հազարը: 1980-ականներուն, Ատրպէյճանի տարածքին քրիստոնէայ ուտիախօս ընդամենը երկու գիւղ մնացեր էր՝ Նիժը եւ Վարդաշէնը, եւ եւս երեք ատրպէյճանախօս քրիստոնէայ ուտի բնակչութեամբ գիւղեր: Ներկայիս Ատրպէյճանի ազգային փոքրամասնութիւններու ձուլման քաղաքականութեան հետեւանքով՝ ուտիներուն թիւը շարունակ կը նուազի: Օրինակ, եթէ մինչեւ 1950ականները Վարդաշէնի բնակչութեան բացարձակ մեծամասնութիւնը ուտիներ եւ հայեր էին, ապա ներկայիս մնացեր են ընդամենը 20-էն պակաս ուտի ընտանիքներ, իսկ ամբողջ Ատրպէյճանի մէջ ուտիներուն թիւը չի գերազանցեր 4 հազարը: Հետազօտողներու դիտարկմամբ՝ այժմ Ատրպէյճանի մէջ մնացած ուտիներու շրջանին մէջ մեծ թափով «վերափոխման», հայկականութենէ հրաժարման ընթացք տեղի կ'ունենայ. հայադաւան եկեղեցւոյ հետեւորդները զանգուածաբար անցեր են ուղղափառ-վրացադաւանութեան, կը փոխուին հայկական ազգանունները, Ատրպէյճանի պարտադրմամբ կը գրուին յօդուածներ, որոնց մէջ կը ժխտուին հայերու հետ ունեցած կապերն ու ազդեցութիւնները, իսկ 2004 թ. Նոյնիսկ Նիժ գիւղի հայադաւան Ս. Եղիշէ եկեղեցւոյ հայերէն արձանագրութիւնները ջնջուած են:

Ցաւօք սրտի, հայերուն բախտակից եղբայրները դարձած ուտիները, այսօր, գրեթէ լրիւ մոռցուած են հայերուն կողմէ, իսկ 1990-ականներու սկիզբը Ատրպէյճանէն Հայաստան՝ հիմնականօրէն Նոյեմբերեանի շրջան, գաղթած ուտիները (յատկապէս ատրպէյճանախօս ուտիները), որոնք կը ցանկային վերահաստատուիլ հոն, պատշաճ աջակցութեան չարժանացան եւ շատերը տեղափոխուեցան այլ երկիրներ՝ հիմնականօրէն Ռուսաստան:

Ուտիներու բազմամեայ գիտական հետազօտող ազգագրագետ Հրանտշ Խառնատեան կը նշէ, որ երբ 1988 թ. Նոյեմբերի վերջ-Դեկտեմբերի սկիզբը Շաքինէ, Վարդաշէնէն եւ Նիժէն Նոյեմբերեանի շրջան եկան ուտիախօս եւ ատրպէյճանախօս, բայց քրիստոնէայ ուտի ընտանիքներ, շրջանի ղեկավարը (Կոմկուսի շրջկոմի առաջին քարտուղարը) սկզբնապէս չէր հասկացած, թէ ուտիները ո՛վ են եւ ինչո՞ւ փախած են Ատրպէյճանէն: Յետոյ խնդիրը պարզուեր է, սակայն յաջորդ տարի Ատրպէյճանէն յատուկ բանագնացներ եկեր են՝ ատրպէյճանախօս ուտիները ետ հրաւիրելու Ատրպէյճան: Եւ քանի որ վերջինները իրենց լեզուին պատճառով լաւ ընդունելութիւն չէին գտած հայերուն կողմէ, շատերը վերադարձան Ատրպէյճան: Միւսները

կա՛մ մնացին Հայաստան (փոքր մասը), կա՛մ արտագաղթեցին ծանր հասարակական-տնտեսական պայմաններու պատճառով: Ներկայիս Հայաստանի մէջ մնացած փոքրաթիւ ուտիները չունին Նոյնիսկ ազգային փոքրամասնութեան պաշտօնական կարգավիճակ:

Հայ ժողովուրդի նշանաւոր ուտի գաւակները

Ինչպէս նշուեցաւ՝ ուտիներու հայադաւան քրիստոնէական կրօնը պահպանած հատուածը 19-րդ դարուն (եւ անկէ ալ առաջ), պահպանելով հանդերձ սեփական ուրոյն ազգային ինքնագիտակցութիւնն ու մշակութային առանձնայատկութիւնները, զգալիօրէն հայացեր էր եւ մահմետական օտարներու շրջապատին մէջ ինքզինք լայն առումով հայ կը համարէր: Ասոր լաւագոյն վկայութիւններէն մէկը՝ Սիլիկեաններու ուտի յայտնի գերդաստանի ներկայացուցիչ, Փեթերսպուրկի մէջ ուսանող Հայրապետ Սիլիկեանին հայերէն նամակն է (1877 թ.)՝ ուղղուած իր հայրենակից, Վարդաշէն գիւղի քահանայ Մկրտիչ Մելիք-Վարդապետեանցին. «Գթառատ հայր իմ... Ես մանկութենէս պարապեր եմ հայկական մայրենի լեզուով... իսկ ուտերէնին լաւ չեմ տիրապետեր, կը խնդրեմ, որ ինձի ուղարկէք այդ լեզուով երգեր ու բանաստեղծութիւններ, եթէ, ի հարկէ, կան»:

Մովսէս Սիլիկեան եւ Սարգիս Կուկունեան

Հայ-ուտիներէն ամենայայտնին, թերեւս, նշանաւոր գօրավար, Սարդարապատի ճակատամարտի հերոս, հայկական բանակի ժեներալ-լէյտենանտ Մովսէս Սիլիկեանն է (1862-1937 թթ.): Ծնած է ուտիաբնակ Վարդաշէն գիւղը, եղած է հայ առաքելական եկեղեցւոյ հետեւորդ: Ուշագրաւ փաստ մը կայ, ըստ որուն՝ խորհրդային անվտանգութեան մարմիններուն կողմէ ձերբակալուելէ ետք, 1935թ. Նոյեմբերին, իր ցուցմունքով Մ. Սիլիկեանը պարզաբաներ է, որ որոշ դէպքերու ժամանակ ազգութիւնը նշած է հայ, քանի որ շատերը չէին հասկնար, թէ ի՛նչ ազգութիւն է ուտին: Միւս նշանաւոր հայ-ուտին հայ ազգային-ազատագրական շարժման ականաւոր գործիչ Սարգիս Կուկունեանն է (1863-1913 թթ.): Ծնած է ուտիաբնակ Նիժ գիւղը: Յաճախած է Էջմիածնի Գեորգեան ճեմարանը, ապա Սենթ Փեթերսպուրկի իամայարանը: 1890 թ. իր կողմէ կազմակերպուած 107 հոգինոց գիւնուած խումբով Կարսէն փորձեր էր անցնիլ Արեւմտեան Հայաստան, սակայն մարտի բռնուեր էր ռուս սահմանապահներու հետ, ձերբակալուեր, դատապարտուեր երկարատեւ աքսորի ու տաժանակրութեան, ապա կարճատեւ ազատումէ ետք կրկին ազատագրուեր ու մահացեր է բանտին մէջ: ■

(Ազատ Օր)

ARIAVAN, PREMIER VILLAGE ÉCOLOGIQUE CRÉÉ EN ARTSAKH

Sur la route reliant Goris à Stepanakert, l'attention du voyageur est attirée par une série de maisons au toit rouge nichées dans un vallon verdoyant. Il s'agit du village d'Ariavan situé dans la région de Kashatagh, à 15 km de Berdzor et à 70 km de Stepanakert.

Ce village est le fruit d'une coopération entre *Artsakh Roots Investments (ARI)*, une société d'investissement créée par un groupe d'hommes d'affaires arméniens du Liban, et le gouvernement d'Artsakh, dans le but de stimuler la croissance démographique dans cette région stratégique.

Créée en 2009, ARI soutient l'agriculture et l'élevage de bétail dans les régions de Kashatagh et de Nor Shahoumyan notamment par l'octroi de prêts destinés aux agriculteurs et fermiers locaux (voir "*Les terres appartiennent à celles et ceux qui l'habitent*" - *Artsakh Roots Investment (ARI) pour le repeuplement de Kashatagh et de Shahoumyan* dans notre édition N° 209 de mars-avril 2017). Encouragée par le succès de son modèle d'investissement et sa collaboration réussie avec le gouvernement d'Artsakh, ARI a lancé en 2014 le projet d'Ariavan.

Sur proposition du Premier-ministre d'Artsakh et dans le but de favoriser le développement et le repeuplement de la région de Kashatagh, les représentants d'ARI ont décidé de construire des logements modernes et dignes pour les villageois et de créer un village conforme aux standards européens.

Ainsi a vu le jour le premier village écologique en Artsakh sur le site de l'ancien village d'Aghavnou au bord de la rivière du même nom. Il a été baptisé Ariavan d'après ARI, *avan* signifiant bourg en arménien. Le projet prévoit la construction de 150 maisons individuelles en trois phases de 50 maisons chacune. Ces maisons entièrement équipées seront dotées de jardins et bénéficieront d'un approvisionnement en électricité et en eau potable et d'irrigation 24h sur 24. Ces conditions comparables à celles existant dans les zones rurales en Occident contribueront à améliorer le mode de vie des villageois.

Les travaux ont été confiés à plusieurs entreprises générales suite à un appel d'offre du gouvernement d'Artsakh. Les dirigeants d'ARI effectuent des visites régulières sur les lieux pour s'assurer du bon

déroulement des travaux. Une partie des maisons sera attribuée à des familles incluses dans un plan social du gouvernement et l'autre partie sera vendue à des conditions hypothécaires privilégiées.

Ariavan a été officiellement inauguré le 3 septembre 2016 à l'occasion du 25ème anniversaire de l'indépendance de l'Artsakh. 25 familles ont emménagé dans des maisons nouvellement construites alors qu'une deuxième série de 25 maisons sera livrée dans les mois à venir. Avec sa position géostratégique favorable, sa terre fertile et ses habitants motivés, Ariavan a un grand potentiel de croissance et de développement économique.

ARI octroie des prêts à *Artsakh Investment Fund* - une fondation créée par le gouvernement d'Artsakh pour promouvoir les PME et contribuer à l'amélioration des conditions de logement de la population locale - à un taux d'intérêt annuel de 9% pour une durée de 7 ans. Ces prêts sont garantis par le gouvernement d'Artsakh tout comme les autres prêts d'ARI en faveur des exploitants agricoles des régions de Kashatagh et de Nor Shahoumyan. Ils permettent aux actionnaires d'ARI d'investir dans des logements décentes et d'optimiser en même temps le rendement de leurs investissements.

A ce jour, ARI a investi USD 1'800'000 dans les travaux de construction à Ariavan. Cette somme s'ajoute aux USD 4'100'000 prêtés depuis 2009 à AgroFund qui, à son tour, les a distribués en microcrédits à plus de 1037 familles dans 199 villages. Notons également qu'au cours des 7 ans de son existence, ARI a distribué à ses actionnaires quelques USD 900'000 en intérêts générés par ces prêts.

Afin d'accélérer la croissance économique et de déclencher un changement considérable dans la région, ARI devrait s'agrandir en intégrant en son sein davantage d'actionnaires de toutes les communautés de la diaspora. Plus le nombre des actionnaires est grand, plus grand sera le nombre des personnes qui viendront habiter ces régions ainsi que le nombre d'entreprises et d'emplois qui y seront créés. Investir dans la construction d'un avenir durable et prospère pour l'Artsakh, telle est la mission que les actionnaires d'ARI se sont fixée en >>>

**ՄԵԿՆԱՐԿԵԼ ԵՆ ԱՍԿԵՐԱՆԻ
ԲԵՐՂԻ ՎԵՐԱԿԱՆՁՆՄԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ**

(Լուսանկարը՝ www.artsakhk.am)

Արցախի Հանրապետությունում մեկնարկել են Ասկերանի բերրի՝ Ստեփանակերտ-Ասկերան ճանապարհին յարող հատուածի, վերականգնման աշխատանքները: Ծրագիրն իրականացում է Արցախի Հանրապետության կառավարության ֆինանսաւորմամբ. պետքիւղէից յատկացուել է 51 միլիոն ՀՀ դրամ:

Շինարարական աշխատանքները նախատեսուած են աւարտին հասցել ընթացիկ տարուայ վերջում: «Տիգրանակերտ»-ի արգելոց տանող զբօսաշրջային երթուղու վրայ գտնուող և 18-րդ դարով թուագրուող Ասկերանի բերրը զբօսաշրջիկների պակաս չի ունեցել, բայց վերականգնման աշխատանքներից յետոյ կը մեծանայ բերրի գրաւչութիւնն ու այն զբօսաշրջիկներին կը ներկայանայ նորովի:

Մինչև նախորդ դարասկիզբը Ասկերանի բերրն Արցախի պաշտպանական համակարգի կարևորագոյն օղակներից մէկն է եղել: Արցախեան գոյամարտի տարիներին հարաւահայեաց աշտարակի մի մասը վնասուել, յետոյ՝ փլուել է: Աշտարակի վերին հատուածում դեռ պահպանուում են 90-ականների պատերազմի հետքերը:

Արցախի Հանրապետության (ԱՀ) *Էկոնոմիկայի* նախարարութեան զբօսաշրջութեան վարչութեան պետ Արման Գրիգորեանի փոխանցմամբ՝ ներկայումս ցանկապատուել է Ասկերանի բերրի ճանապարհամերձ տարածքը, վերականգնուում են պարսպի՝ ճանապարհի յարակից հատուածները, փակուում և ամրացուում են պարսպին առկայ ճեղքերը, վերականգնուում հրակնատները, որոնց հարթակն ամբողջութեամբ սալիկապատուելու է:

Ծրագրի պատասխանատուները յուսով են, որ այս տարուայ նախագծով կ'աւարտուի հարաւ-արևելեան պարսպի և երկու աշտարակների վերականգնումը և Ասկերանի բերրն աւելի աչքառու կը դառնայ:

ԱՀ *Էկոնոմիկայի* նախարարի տեղակալի խօսքով վերին հարթակի եզրով երկաթ բազրիք կը լինի, նաև՝ երկաթ բարձր աստիճանավանդակ, աշտարակներին ևս աստիճաններ կը կառուցուեն: Այս ամէնը հնարաւորութիւն կը տայ վերևից գմայլուել յուշարձանի ողջ տեսքով:

Հ.Գ. Ասկերանի բերրը կառուցուել է միջնադարում: Այն յայտնի է նաև Մայրաբերդ անուսով: Հանրապետական նշանակութեան յուշարձանը գտնուում է

ARIAVAN, PREMIER VILLAGE ÉCOLOGIQUE CRÉÉ EN ARTSAKH

»»» créant un nouveau modèle de partenariat entre les secteurs public et privé qui allie les besoins nationaux et les contributions de la diaspora.

"Nous avons versé de notre sang pour libérer cette terre sacrée qui est actuellement en friche. J'invite les Arméniens du monde entier à venir ici pour la cultiver. La terre ne peut être renforcée que si elle a un propriétaire". C'est par ces mots que Souren Khachatryan, chef du conseil régional de Kashatagh, conclut son interview dans un documentaire* réalisé en 2016 sur les activités d'ARI. ■

Maral Simsar

(* *Ce documentaire et d'autres vidéos peuvent être visionnés sur www.ariroots.com*)

"ARI TUN" VISITES DE LA JEUNESSE DE LA DIASPORA EN ARMÉNIE

Le Ministère de la Diaspora de la République d'Arménie reprend le programme "Ari Tun". Le but de ce programme est de familiariser les jeunes de la diaspora avec leur patrie, de les encourager à reconnaître leur identité nationale, les traditions et coutumes de leur peuple, et à découvrir l'âme arménienne, afin de favoriser une coopération plus approfondie entre l'Arménie et la Diaspora sur les plans éducatif, culturel, moral et psychologique.

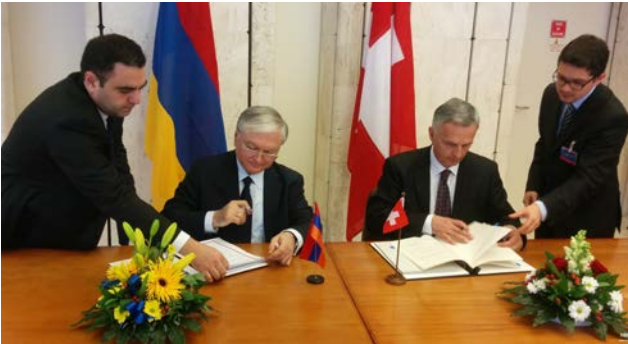
Le programme, qui débutera le 18 juin et durera jusqu'au 26 août, comprend des visites, des excursions, des rencontres avec des personnalités publiques et des cours de langue, de chant et de danse. Tous les 14 jours, les jeunes provenant de différents pays seront accueillis et hébergés dans des familles ainsi que dans des camps de jeunes.

Informations: Tél: +(37410) 585601 (608)
E-mail: europedep@gmail.com / europedep@yahoo.fr

Կարկառ գետի ստորին հատուածում՝ Ստեփանակերտից 14 կմ դէպի արևելք: Ուսումնասիրութիւնները վկայում են, որ ամրոցը կառուցուել է 18-րդ դարի երկրորդ կեսին՝ խանական տիրապետութեան ժամանակաշրջանում: Շինարարութիւնն սկսուել է դարի 50-ական թուականներին և աւարտուել՝ 1788-89թթ.: Ասկերանի ամրոցը կազմուած է երկու բաժանմունք-համալիրներից՝ ձախակողմեան՝ հիւսիսարևմտեան և աջակողմեան՝ հարաւարևելեան: Ձախակողմեան համակառոյցն ունի աւելի քան 140մ երկարութիւն, 8-9մ բարձրութեան ամրոցապատեր ու աւելի քան ութ աշտարակներ: Աջակողմեան գլխաւոր ամրոց-համալիրը ձգուում է շուրջ 220մ երկարութեամբ: Բաղկացած է աշտարակներից, դրանք միացնող զոյգ պարսպապատերից, պաշտպանական այլ շինութիւններից: Աշտարակների բարձրութիւնը 5-8մ է: Ուշադրութիւն են գրաւուում յատկապէս զոյգ պարսպապատերը՝ նախատեսուած զորամիաւորումների աննկատ տեղաշարժի համար: Ասկերանի ամրոցն այսօր էլ չի կորցրել իր վաղեմի դերն ու նշանակութիւնը: ■

(hushardzan.am)

25ÈME ANNIVERSAIRE DE L'ÉTABLISSEMENT DES RELATIONS ENTRE L'ARMÉNIE ET LA SUISSE

A l'occasion du 25ème anniversaire de l'établissement des relations diplomatiques entre l'Arménie et la Suisse, Mr Edward Nalbandian, Ministre des affaires étrangères de la République d'Arménie et Mr Didier Burkhalter, Conseiller fédéral, Chef du Département des affaires étrangères de la Confédération ont échangés des messages.

Mr Nalbandian rappelle dans sa lettre qu'au cours de ce quart de siècle, les deux pays ont noué d'excellentes relations, nourries de l'amitié séculaire liant les deux peuples, et ont développé un partenariat solide dans de différents domaines. Il précise que le dialogue politique entre l'Arménie et la Suisse s'est renforcé grâce à l'ouverture réciproque des représentations diplomatiques, aux multiples visites bilatérales de haut niveau, à l'étroite coopération au sein des organisations internationales, notamment dans le cadre des Nations Unies, du Conseil de l'Europe, de l'OSCE, de l'OIF, ainsi qu'aux liens interparlementaires actifs à travers les groupes d'amitié.

Le ministre affirme que l'Arménie apprécie le soutien ferme et continu de la Suisse aux efforts déployés par les coprésidents du Groupe de Minsk de l'OSCE, en vue du règlement du conflit du Haut-Karabakh par la voie exclusivement pacifique. Il remercie la Suisse pour le soutien qu'elle apporte à la mise en œuvre de différents programmes de développement en Arménie et s'estime heureux également que les Suisses d'origine arménienne, parfaitement intégrés dans leur pays d'accueil, apportent leur contribution à la vie économique et culturelle des deux pays et au renforcement de l'amitié arméno-suisse.

En concluant, Mr Nalbandian exprime sa conviction que grâce aux efforts conjoints, les relations d'amitié et le partenariat entre l'Arménie et la Suisse seront renforcés et approfondis encore davantage, durant les années à venir.

Le Conseiller fédéral **Mr Burkhalter** souligne dans son message les liens profonds d'amitié qui unissent l'Arménie et la Suisse qui se sont considérablement développés durant les 25 dernières années. Il rappelle qu'en 2011, l'Ambassade de Suisse en Arménie a été inaugurée en présence du Président de la République d'Arménie et du Président de la Confédération. Il signale que la signature d'un accord de facilitation de visas, le 29 février 2016 a permis de rapprocher encore davantage les deux peuples.

GARO PAYLAN APPELLE À UNE ENQUÊTE SUR LA LOI DE DÉPORTATION DES ARMÉNIENS EN 1915

Selon l'hebdomadaire *Agos*, le député arménien Garo Paylan a présenté à la présidence de la Grande Assemblée nationale de Turquie une proposition d'enquêter sur les conséquences de la "loi provisoire de réinstallation" adoptée le 27 mai 1915 à Istanbul.

Le député a proposé d'enquêter sur les responsabilités du gouvernement et des fonctionnaires pendant cette période, ainsi que sur les effets des déportations à ce jour. *"À la suite de la loi sur la réinstallation temporaire, la population arménienne vivant dans l'Empire ottoman a été soumise à des déportations, entraînant des massacres parmi les peuples syriaque, chaldéen, yézidi et grec"*, a déclaré Garo Paylan dans son courrier. *"Bien que les résultats de cette loi n'aient pas été étudiés par la Grande Assemblée nationale turque (TGNA) depuis plus de 102 ans, on sait qu'un grand nombre de pertes a été enregistré en raison de la loi de déportation"*.

"Beaucoup d'actifs et de biens culturels ont été saisis ou confisqués. Afin de prévenir toute spéculation au sujet de cette loi, de contribuer à la mise au grand jour de la vérité, d'assurer la possibilité pour les générations futures de vivre ensemble en Turquie librement et en paix, je propose que la Grande Assemblée ouvre une enquête conformément aux articles 98 de la Constitution et aux articles 104 et 105 du Règlement intérieur" a fait remarquer le député arménien.

Garo Paylan a noté lors de la réunion parlementaire que Talaat Pacha, ministre de l'Intérieur de l'empire ottoman et l'un des trois principaux organisateurs du génocide arménien, avait personnellement documenté les déportations de 1915. ■

L'Ambassade d'Arménie souhaite remercier chaleureusement Monsieur Hagop AVAKIAN pour les beaux tapis généreusement offerts à l'occasion de son emménagement dans ses nouveaux locaux.

Il se réjouit des réalisations importantes accomplies dans le domaine économique et du fait qu'en 2015 la Suisse apparaissait à la première position des investisseurs directs étrangers. Il souligne l'importance des échanges entre les deux parlements, les relations commerciales bilatérales, l'engagement de multiples associations et de plusieurs fondations privées contribuant par ailleurs à la diversité des relations arméno-suisse.

Le Conseiller fédéral confirme que les relations déjà solides entre les deux pays connaissent un fort potentiel de développement, notamment au niveau des échanges économiques et touristiques et que la nouvelle stratégie de coopération de la Suisse dans le Caucase du Sud pour la période 2017-2020 contribuera à consolider un partenariat dans le domaine du développement. Il demeure convaincu que l'organisation du XVIIème Sommet de la Francophonie à Erevan en 2018 sera l'occasion de faire découvrir au monde la beauté de l'Arménie, sa riche histoire et son hospitalité légendaire.

Pour conclure, Mr Burkhalter transmet au peuple arménien les meilleurs vœux de la population suisse pour un futur paisible et prospère. ■

ԱՍԵՂՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆՄՈՅՇ, ՈՐԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԱԳՄԱՆ ԿՐԱՅ ՓՈՐՁՈՒՄ ԵՆ ԼՈՅՍ ՍՓՈՒԵԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԸ

ԱՆԻ ԳԱՄՊԱՐԵԱՆ

Հոլանդիայի Մասստրիխտ քաղաքում գտնուող թանգարաններից մեկում ցուցադրուած է մի պատառիկ, որն ամենայն հաւանականութեամբ հայկական ամենահին գործուածքներից մեկն է՝ Մարաշի ասեղնագործութեան բացառիկ նմոյշ: Այս արժէքաւոր նմոյշը Հոլանդիայում պատահաբար նկատելի է «Կենաց տուն» մշակութային հասարակական կազմակերպութեան նախագահ, «Արապ» թաղիքագործութեան ակումբի ղեկավար, ՀՀ ժողովրդական վարպետ Լալա Մնեյանը, որ ճանապարհորդութիւնների ժամանակ յաճախ է այցելում թանգարաններ:

Ասեղնագործութեան պատառիկը թուագրուած է XIV դարով, որը որոշել են հոլանդացի փորձագետները, բայց ներկայացուած է անյայտ ծագումով: «Անգամ կարատեսակի մասին տեղեկութիւն չկար,- ասում է Լալա Մնեյանը,- բայց այն մեզ յայտնի է իբրև Մարաշի կար: Ի դեպ, պատառիկը շատ հետաքրքիր վայրում է, մի վանքի գանձատանը, որտեղ թաղուած է Սուրբ Սրվաստը, որը IV դարում Հայաստանից է գնացել Հոլանդիա, քրիստոնէութիւն տարածելու»:

Հոլանդիայի փորձագետներից աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ստանալու համար հայ մասնագետները խնդրել են յայտնել, թէ որտեղից է այն յայտնուել թանգարանում:

Սա նաև առիթ է դարձել, որպէսզի Լալա Մնեյանը հետազոտական աշխատանք կատարի: Եւ պարզուել է, որ տարբեր վայրերում նոյնպէս կան նման հին պատառիկներ, որոնք թուագրուում են X-XV դարերով, և որտեղ գտնուում են պատառիկները, կայ նաև հայկական հետք: Սա նոյնպէս հիմք է կարծելու, որ ժողովրդական այդ արուեստը հենց հայերն են իրենց հետ տարել այդ երկրներ:

Ասեղնագործութիւնը հայկական կիրառական արուեստի բաւական տարածուած ճիւղ է, ժողովրդական արուեստի մի ուրոյն բնագաւառ, և Հայաստանում մենք ունենք հսկայ ժառանգութիւն՝ սփռուած տարբեր թանգարաններում: Ասեղնագործների պակաս

էլ չունենք, սակայն ասեղնագործութիւն ուսումնասիրողների խնդիր այսօր կայ: «Սա մի բնագաւառ է, որը լուրջ ուսումնասիրութեան կարիք ունի, և սա մէկ հոգու գործ չէ, սրանով պէտք է մասնագետների խումբ զբաղուի, հետազոտական աշխատանքներ կատարուեն, կապեր հաստատուեն, գնան դրանց հետքերով: Այսինքն՝ Հոլանդիայում յայտնաբերուած պատառիկը առիթ է, որ մենք բարձրաձայնենք այդ խնդրի մասին գլոբալ առումով»,- ասում է մասնագետը՝ յաւելելով, որ մենք անընդհատ բանավեճերի մէջ ենք այս կամ այն բանի հայկական ծագման շուրջ, բայց աշխարհը ոչ թէ դարերով է առաջ գնում, այլ վայրկեաններով. համացանցում ամէն վայրկեան յայտնուում են նիւթեր, և յետոյ շատ դժուար է լինում հետ պտտել անհիւր:

Լալա Մնեյանի խօսքով՝ միայն մեր իմանալը բաւարար չէ, պէտք է շտապել և ճիշտ ու հիմնաւոր ներկայանալ, որպէսզի մեր մշակոյթը միջազգայնօրէն ի ցոյց դրուի աշխարհին:

«Կենաց տուն» կազմակերպութիւնը, օգտագործելով Հոլանդիայի Մասստրիխտ քաղաքում պահուող Մարաշի ասեղնագործութեան նմոյշի բացայայտման առիթը, հանդէս է եկել հետաքրքիր նախաձեռնութեամբ՝ կոչ անելով ասեղնագործներին միաւորուել, կազմակերպել ցուցահանդէս և դասընթացներ, որի առանցքում կը լինի Հոլանդիայում գտնուող պատառիկը: Ասեղնագործութեան այդ նմոյշը, որ պահպանուել է Սուրբ Սրվաստի գանձատանը, կենաց ծառի զարդանախշ է, բայց գազաթը չկայ, վնասուած է: Յայտնի չէ նաև, թէ դա ինչ առարկայ է և ինչ յօրինուածքով է ներկայացուած: «Մենք ասեղնագործներին երեք խնդիր ենք առաջարկում,- ասում է Լալա Մնեյանը,- առաջին՝ իւրաքանչիւրը պէտք է ներկայացնի այդ ստեղծագործութեան ամբողջացման իր տարբերակը, երկրորդ՝ որոշի, թէ ինչ առարկայի վրայ է այն արուել և երրորդ՝ ինչ ձևով է դասաւորուած, այսինքն՝ ստեղծագործութեան ընդհանուր կառուցուածքը»:

Դրանից յետոյ արդէն ասեղնագործներին առաջարկուելու է զարդանախշը տարբեր ձևերով կիրառել՝ այլ կարատեսակով, այլ տեխնիկայով, անգամ փայտի կամ մետաղի վրայ և այլն: Իսկ հետագայում հնարաւոր է՝ կազմակերպուի այդ աշխատանքների ցուցահանդէսը Հոլանդիայում: Բացի այդ, այս առիթով ասեղնագործութիւն դասաւանդող կենտրոնները հանդէս կը գան յատուկ դասընթացով՝ կազմակերպելով Մարաշի ասեղնա- >>>

PREMAT S.A.
IMPORT & EXPORT
 9, RUE DES ALPES
 CH - 1201 GENEVE
 TEL. 022 731 69 35

aratours+ osez la difference!

Rte des Arsenaux 9, CP 85, 1701 Fribourg, Suisse, Tél.: +41 26 322 7277

Koryuni 7, 0025 Yerevan, Arménie, Tél.: +374 10 52 06 07

www.voyage-en-armenie.com
 www.route-de-la-soie.com

Nos destinations >>>
 Arménie, Géorgie, Iran, Kazakhstan, Kirghizistan, Mongolie, ouzbékistan, Tadjikistan, Turkménistan

ԷԼ ՉԵՆՔ ԼԱՑԵԼՈՒ

Արամ ԱԲՐԱՅԱՄԵԱՆ

Անցած ապրիլի 24-ի հետ կապուած՝ ես Հայաստանում նկատում եմ դրական փոփոխութիւններ: Թե՛ պաշտօնական քարոզչութեան մէջ, թե՛ Եղեռնի յուշարձանի մօտ խօսող մեր քաղաքացիների մէջ եւ թե՛ ընդհանրապէս հասարակութեան մէջ էապէս պակասել են լալկան, խղճահարուժիւն առաջացնող հնչերանգները: Քչացել են հեռուստատեսութեամբ ցուցադրուող գանկերը, դիակները, վայրագութիւնների նկարագրութիւնները: Օրուայ «պաշտօնական» եզրափակումը՝ Համահայկական Նուագախմբի համերգով, եւ այդ համերգի աւարտը Տիգրան Մանսուրեանի «Յաղթանակի պոեմով», ինձ թւում է, նոյնպէս շատ տրամաբանական էր:

Պահանջատեր լինելը շատ լաւ է: Եթէ դու իսկապէս պահանջատեր ես, ոչ թէ «խնդրանքատեր» կամ «աղաչանքատեր»: Որովհետեւ՝ եթէ դու խնդրողի դերում ես, ապա անպայման պետք է հանդէս գաս Նաեւ խեղճի, ծեծուածի դերում, որին անցեալում ամէն ինչից զրկել են, եւ հիմա, որպէս բացառութիւն, դու արդարութիւն ես պաղատում, որ թեզ թո կորցրածի մի փոքրիկ կոճոնը տան: 1965 թուականին մարդիկ դուրս էին եկել փողոց եւ վանկարկում էին՝ «հո-դեր»: Ո՛վ պետք է մեզ տար մեր հողերը: Բնականաբար, Մոսկուան: Ենթադրենք, «տոււեց». վերցրեց Թուրքիայից Արեւմտեան Հայաստանը եւ «տոււեց» մեզ: Ո՛ւմը կը լինեն այդ հողերը: Բնականաբար, Մոսկուայինը, ոչ՛ մերը: Ո՛րն է ապա ներկայիս վիճակի հետ տարբերութիւնը:

1988 թուականին սկզբնական շրջանում ումի՞ց էինք ուզում Արցախը: Բնականաբար, «Լենին-պարտիզ-Գորբաչովից»: Դարձեալ ենթադրենք՝ Գորբաչովը դուրս բերեց Արցախը Խորհրդային Ադրբեջանի կազմից եւ միացրեց Խորհրդային Հայաստանին: Բայց այդ հողը նոյնպէս մերը չէր լինի... Եւ ահա մի պահ մեր գլխում ինչ-որ բան «չխկաց». ախր, մեզ ոչ ոք ոչինչ չի տայ, եթէ մենք ինքներս չվերցնենք: Եւ դա վերաբերում է ոչ միայն հողերին:

Հայաստանում մենք դա սկսել ենք հասկանալ, եւ այս տարուայ ապրիլի 24-ը, կրկնեմ, դրա ապացոյցն է: Հաւանաբար, պիտի դրանում համոզենք Նաեւ Սփիւռքում ապրող մեր եղբայրներին: Մենք չենք կարող ասել Նրանց՝ մի՛ պայքարէք Տեղասպանութեան ճանաչման, դրա հետեւանքների վերացման համար, որովհետեւ այդ մարդկանց պապերն օտար ավերում են յայտնուելի հենց Տեղասպանութեան պատճառով: Բայց, հարազատներս, այս կամ այն քաղաքի, Նահանգի կամ նոյնիսկ երկրի կողմից Տեղասպանութեան ճանաչումն իր նշանակութեամբ պակաս կարեւոր է, քան որեւէ ազդեցիկ անձի (էլ չեմ ասում՝ քաղաքի, Նահանգի եւ այլն) կողմից Արցախին քաղաքական աջակցութիւն ցոյց տալը: Դրա համար գուցէ արժէ այն հսկայական քաղաքական, կազմակերպչական եւ նիւթական ներուժը, որն օգտագործւում է յոյզերի եւ «բարոյական յաղթանակների» վրայ, գոնէ կիսով չափ ուղղուի իրականում գոյութիւն ունեցող Արցախի անվտանգութեանն ու ճանաչմանը՝ այդ բառի ամենալայն իմաստով: Աւելի կարեւոր Հայ Դատ այսօր գոյութիւն չունի:

(ԱՌՈՒՄՕՏ)

ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱՆՈՒՄԲԻ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀԱՄԵՐԳԸ

Համահայկական Նուագախումբը իր գործունեութիւնը սկսած է Ապրիլ 25ին՝ Ալեքսանդր Սպենդիարեանի անուան օփերայի եւ պալէի թատրոնին մէջ, Հայոց Տեղասպանութեան եւ ապրիլեան պատերազմի զոհերու յիշատակին նուիրուած համերգով:

Առաջին անգամ հնչած է Տիգրան Մանսուրեանի «Պոեմ յաղթանակի» խորագիրով նոր ստեղծագործութիւնը նուիրուած՝ Ապրիլեան պատերազմի զոհերու յիշատակին:

Համերգի ծրագիրը բաղկացած էր բացառապէս հայ երգահաններու ստեղծագործութիւններէն: Հանդէս եկած են մեր լաւագոյն խմբավարներէն Յովհաննէս Չէքիճեանը, Կոնստանդին Օրբելեանը, Էդուարդ Թօփչեանը եւ Կարէն Դուրգարեանը ինչպէս Նաեւ՝ յայտնի մենակատարներ Յասմիկ Պապեանը, Յասմիկ Թորոսեանը, Լիպարիտ Աւետիսեանը եւ ուրիշներ:

Համահայկական Նուագախումբի կազմին մէջ ընդգրկուած են 90 հայ երաժիշտներ, որոնցմէ 70ը հրաւիրուած են աշխարհի աւելի քան 20 երկիրներէ: Անոնց մեծ մասը հանդէս կու գայ աշխարհի հեղինակաւոր Նուագախումբերուն հետ: ■

ԱՍԵՂՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԲԱՅԱՌԻԿ ՆՄՈՅՇ

»»» գործութեան ուսուցում և հիմնուելով հենց այս հնագոյն նմոյշի վրայ:

«Առհասարակ սա լաւ առիթ է ևս մէկ անգամ խօսելու մեր ասեղնագործութեան մասին, ներկայանալու, կրկին անդրադառնալու կենաց ծառին ու Մարաշի ասեղնագործութեանը: Մենք մեր մշակոյթի մէջ, մեղմ ասած, շատ համեստ ենք և շատ վատ ենք ներկայացուած: Բնական է, երկար դարեր լինելով խոշոր կայսրութիւնների հպատակ, մեր ասեղնագործութիւնը ներկայացուել է այդ կայսրութիւնների անուան տակ»:

Ժողովրդական վարպետը կարծում է՝ ժամանակն է, որ մենք ներկայացնենք մեր մշակոյթը, որպէսզի չանտեսուենք և մեր ստեղծագործութիւնները չդառնան այլ ժողովուրդների հարստութիւն: ■

(ԱՆԿԱԽ)

Ա.Գ.

«CENT DEUX ET VINGT-CINQ» GÉNOCIDES DES ARMÉNIENS ET RÉPUBLIQUE D'ARMÉNIE, OU COMMENT VOIR CE QUE L'ON VOIT

Lilianne DARONIAN

Le 24 avril 2017: 102e anniversaire du génocide des Arméniens. C'est bien cela? J'ai bien compté? Après cent, on recommence une deuxième centaine. Jusqu'au second centenaire, en 2115, aucune date ne pourra rivaliser avec 2015, l'année du centenaire, et la ferveur commémorative pourrait s'en ressentir... L'année dernière, c'était le 101e, et force est de reconnaître que nous nous sentions déjà quelque peu déboussolés.

La lutte pour la reconnaissance du génocide, celle pour l'obtention de réparations, la mémoire des terres ancestrales ont été, pour les Arméniens, des vecteurs identitaires puissants pendant tout un siècle. Année après année, puisant aux sources de leur patrie perdue, pendant qu'ils rendaient hommage aux victimes innocentes, les Arméniens sont devenus l'un des peuples les plus sensibles aux idéaux universels de justice et de fraternité. Ils le sont devenus, pourrait-on dire contraints et forcés, parce qu'ils ont subi le pire, s'en sont relevés, n'ont pas oublié. L'injustice avait des comptes à leur rendre, quelle qu'elle soit, où et qui elle frappe. C'est donc à travers la défense des valeurs universelles de justice et de fraternité que les Arméniens ont honoré la mémoire de leurs morts. Et c'est cela qui a contribué à façonner leur identité – qui était hors-sol en diaspora – avec ce qui restait de leur langue, de leur histoire, de leur civilisation.

Et il y a 25 ans, une Arménie indépendante a surgi sur la scène internationale en même temps que s'écroulait le mur de Berlin, et les regards depuis la diaspora se sont tournés vers elle et vers l'Artsakh, vers ce qui permettait de renouer avec une continuité territoriale séculaire ne serait-ce que sur le 10e des territoires historiques arméniens. Mais aujourd'hui, lorsque les yeux se tournent vers la République d'Arménie, les idéaux de justice et de fraternité – qui ont été le ciment du peuple arménien – paraissent singulièrement altérés. Personne en diaspora n'ignore la nature oligarchique du pouvoir en Arménie, c'est-à-dire la nature d'un système politique où le pouvoir appartient à quelques familles qui ont capitalisé des millions, voire des milliards de dollars en moins d'un quart de siècle, dès l'instant où le système soviétique s'est trouvé démantelé. Elles ont dévasté l'économie de l'Arménie, dépouillé sa population, privatisé à leur seul avantage la solidarité financière de la diaspora. Elles ont amassé et conti-

nent d'amasser de jolis magots qu'elles cachent dans les paradis fiscaux. Personne n'ignore que ce pouvoir perdue par la grâce d'élections truquées, au nombre desquelles les élections législatives du 2 avril dernier. Personne n'ignore que cette situation économique et morale a provoqué une émigration de masse évaluée à plus d'1.500.000 personnes, chiffre emblématique qui sidère en signifiant une constance dans le malheur. Personne n'ignore que loin de faire de la sécurité du pays la priorité, l'oligarchie au pouvoir détourne à son propre profit les sommes qui devraient être consacrées à la modernisation de l'armée. Personne n'en oublie les conséquences: plus de cent conscrits tués aux frontières lors du mois d'avril de l'année dernière faute d'armements et de renseignements militaires adéquats. Et personne n'ignore l'existence de plus de vingt mille policiers qui constituent la garde rapprochée du pouvoir et que nous voyons à l'œuvre lors de manifestations pacifiques, dotés d'armes les plus sophistiquées. Personne n'ignore tout cela et bien plus encore. Mais alors? Mais alors pourquoi seule une infime minorité en diaspora exprime-t-elle sa solidarité envers ceux qui, en Arménie, ont le courage de s'élever contre le système en place. Pourquoi? En 1910, dans *Notre jeunesse*, Charles Peguy écrivait: «Il faut toujours dire ce que l'on voit. Surtout il faut toujours, ce qui est plus difficile, voir ce que l'on voit.» Oui, il est difficile de voir ce que l'on voit. Cela demande un travail sur soi. Il est urgent que la diaspora entreprenne ce travail sur elle-même, car sinon sa propre identité n'y survivra pas, si elle continue à bafouer les idéaux de justice et de fraternité, elle n'y survivra pas.

Aujourd'hui, la ferveur commémorative post-centenaire devrait être appelée à s'exprimer autre- >>>

Nettoyages

Tél. +41(0)22 785 01 85

15, ch. Pré-de-la-Fontaine
1217 MEYRIN
Fax +41(0)22 980 02 37
E-mail big-net@big-net.ch

www.big-net.ch

ZIRAN

ծիրուխ = abricot = prunus armeniaca

ZIRAN pierrot hans Schaffhauserstrasse 30 CH-8006 Zürich
+ 41 44 241 41 31 + 41 79 666 01 26 - Notre Magasin Arménien
Voyages en Arménie - Vente de produits d'Arménie
Promotion de travaux payés - Entraide sociale ...
Rencontres culturelles info@ziran.ch - www.ziran.ch

ԱԹԱԹԻՐՔԻ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Կարո ԱՐՄԻՐՅԱՆ

Վերջին ամիսներուն հայատառ մամուլի եւ դիմատետրի էջերը ողողուած են Թուրքիոյ հանրապետութեան հիմնադիր՝ Զեմալ Աթաթիւրքի ստորագրութեամբ գաւաթներու Երեւանի շուկաներուն մէջ վաճառումի լրատուութեամբ:

Նորութիւն մը չէ Երեւանի մէջ եւ Հայաստանի ամբողջ տարածքին թրքական ապրանքներու վաճառումը: Սակայն հետաքրքրականը այն է, թէ աղմուկ բարձրացնող գաւաթներու վրայ երեւցող ստորագրութիւնը ձեւաւորուած է հայ գեղագիրի մը կողմէ: Իրականութիւն մը որ զանազան թուականներու, բազմիցս արժարժուած է իսթանպուլահայ մամուլին մէջ, եւ անէլին, գեղագիրը՝ Վահրամ Չերչեանը ծանօթ անձնաւորութիւն մը եղած է իսթանպուլահայ կրթական եւ հասարակական կեանքին մէջ:

Ստորագրութեան վաւերականութիւնը ճշմարտութիւն մը ըլլալէ անդին, Վահրամ Չերչեանի որդին, երբ 1999-ին այցելած է Իսթանպուլ, «Մարմարա» օրաթերթի խմբագրապետ Ռոպերտ Հատտեճեանին տուած հարցազրոյցին ընթացքին յայտնած է թէ իր հայրը, Աթաթիւրքի ինդրանքով մէկ գիշերուան մէջ պատրաստած է անոր անունով հինգ տարբեր ստորագրութիւններ, որոնցմէ մէկը ընտրուած է որպէս պաշտօնական ստորագրութիւն, եւ գործածուած անոր այցետոմսին վրայ, եւ այդ ստորագրութիւնը ցայսօր կ'օգտագործուի Աթաթիւրքի պաշտօնական դիմանկարին եւ նաեւ թրքական թղթատարութեան կողմէ թողարկուած Աթաթիւրքի լուսանկարներով գրեթէ բոլոր նամականիշերու վրայ:

Ստորագրութեան հեղինակը՝ Վահրամ Չերչեան, ծնած է Պոլիս 1888-ին, Կեսարացի ծնողներէ: Ուսանած է Պոլսոյ Ռոպերթ Գոլէճի եւ Նիւ Եորքի Բագրոտ Առեւտրական բարձրագոյն վարժարաններուն մէջ: Մօտ 50 տարի պաշտօնավարած է Ռոպերթ Գոլէճի մէջ իբրեւ թուաբանութեան եւ գեղագիտութեան ուսուցիչ: Տարիներով ուսուցչագործած է նաեւ Պոլսոյ հայկական վարժարաններուն մէջ: Աթաթիւրքի եւ Յակոբ Մարթայեան-Տիլաչարի գլխաւորած լատինական տառերու որդեգրումի շարժումին օժանդակած է հրատարակելով գեղագրութեան տետրակներ, որոնք օգտագործուած են Թուրքիոյ ամբողջ տարածքին: Մասնակցած է հայ հասարակական կեանքին, անդամակցելով թաղային խորհուրդներու, հոգաբարձութիւններու եւ զանազան միութիւններու: Մահացած է 1975-ին եւ թաղուած՝ Պոլսոյ Շիշլիի ազգային գերեզմանատան մէջ: ■

LE "CAMP ARMEN" DE TOUZLA EN TRAVAUX DE RÉNOVATION

Saisi par le gouvernement turc puis rendu à la communauté arménienne d'Istanbul, le «Camp Armen» l'orphelinat-colonie de vacances de Touzla dans la proche banlieue d'Istanbul est en rénovation. Selon le journal turc «Hurriyet» sur décision de Kadir Topbach le maire d'Istanbul, les travaux de déblaiement ont commencé sur le site du «Camp Armen» où les bâtiments seront rénovés dans une seconde étape. Le pasteur Krikor Aghabaoghlu de l'Eglise évangélique arménienne de gedikpacha (Istanbul) a confié au journal que la rénovation du «Camp Armen» rendu aux Arméniens en 2015 après son occupation par la communauté arménienne, devra faire l'objet de travaux très importants pour sa rénovation. «Une partie sera dédiée aux enfants mais une autre partie deviendra un Centre culturel» a confié le pasteur arménien.

Rappelons que le «Camp Armen» avait été pris par l'Etat turc puis revendu à un homme d'affaires turc dans le cadre d'une opération de promotion immobilière. Ce dernier avait très sérieusement détruit les bâtiments. Suite aux manifestations et occupation de la communauté arménienne, les autorités d'Istanbul et de Touzla ont reculé et ont décidé de rendre aux Arméniens ce camp qui avait été construit par de nombreux orphelins arméniens avec l'implication active de Hrant et Rakel Dink. ■

Krikor AMIRZAYAN - armenews.com

«CENT DEUX ET VINGT-CINQ»

>>> ment. On ne peut plus réclamer justice, reconnaissance, réparation pour le passé tout en étant dans la négation des méfaits accomplis par la coterie au pouvoir en Arménie depuis l'indépendance.

Aujourd'hui, honorer les victimes du génocide, ne peut pas se faire sans entendre la souffrance du peuple en Arménie, cela ne peut se faire sans exiger la libération des prisonniers politiques qui croupissent dans les geôles en Arménie, certains jusqu'à en mourir. Aujourd'hui, honorer les victimes du génocide, c'est mener des combats pour une Arménie véritablement libre et indépendante, soucieuse des droits de chacun de ses citoyens et répondant aux aspirations profondes du peuple arménien en Arménie, comme en Artsakh, au Djavakhk ou sur les terres de l'Arménie occidentale ou encore en diaspora, en fidélité aux valeurs universelles. ■

(www.infoarmenie.com)

LES ARCHIVES DE JÉRUSALEM LIVRENT LA "PREUVE FLAGRANTE" DU GÉNOCIDE ARMÉNIEN

Après des années à rechercher des preuves irréfutables du génocide, Taner Akcam, spécialiste né en Turquie et qui travaille dorénavant au sein de la Clark University à Worcester dans le Massachusetts, indique qu'il a découvert un télégramme qui était égaré depuis longtemps et qui avait été utilisé comme preuve devant des tribunaux militaires lors des procès qui avaient déterminé la culpabilité des planificateurs de ces tueries de masse, a fait savoir samedi (22 avril) le *New York Times*.

«Jusqu'à une période récente, la preuve flagrante manquait», a expliqué au journal Akcam, qui est considéré comme l'une des plus grandes autorités de la cause arménienne dans le monde. «Il s'agit de cette preuve flagrante».

Le télégramme, qui avait été écrit à l'origine en langage codé, est une demande de détails sur le terrain de la part d'un responsable turc de haut-rang, Behaeddin Shakir, sur les déportations et les meurtres d'Arméniens dans la région de l'Anatolie, située dans l'est de la Turquie, dit l'article de presse.

Des mysostis, le symbole du 100e anniversaire du génocide arménien, dans une cour du monastère dans la vieille ville de Jérusalem (Crédit : Melanie Lidman / Times of Israël)

Le document, trouvé par Akcam dans la copie d'archives détenues par le Patriarcat arménien de Jérusalem, est une version décryptée du télégramme original qui avait été utilisé pour aider à condamner Shakir, reconnu coupable d'avoir planifié les meurtres.

Selon Akcam, cette découverte prouve à la fois l'existence des tribunaux et, pour la première fois, une planification officielle, délibérée et volontaire des massacres.

Akcam a qualifié cette trouvaille de «séisme dans notre domaine» et il a exprimé l'espoir qu'elle aiderait à supprimer la dernière brique dans le mur du déni».

[...]

Pendant des années, Akcam, ainsi que d'autres historiens, ont recherché des documents émis par des tribunaux militaires dans les années 1919-1920

SEMAINE D'ÉTUDES ARMÉNIENNES

pour les jeunes de 18 à 30 ans

Arménie ancienne et antique
Retour aux origines

Conférences, concert, ateliers, visite musée

du 3 au 8 juillet 2017

à la Maison des Étudiants Arméniens de Paris

Thèmes:

Histoire de l'Arménie antique; Les sites archéologiques de l'Arménie ancienne et archaïque; Ourartou, premier royaume d'Arménie; Les croyances païennes dans les berceuses arméniennes; L'origine du vocabulaire arménien: vue générale; Instruments et pratiques musicales de l'Arménie ancienne à nos jours; Sassounsi Davit, l'épopée arménienne et ses sources antiques; Croyances et rites dans les chants populaires arméniens; Folklore épique arménien: vue générale

Intervenants:

Anahide Kéfélian, Anna Leyloyan-Yekmalyan, Naïri Khatchadourian, Tork Dalalyan, Gérard Madilian

Frais d'inscription: 190 €

Organisée par:

La Croix Bleue des Arméniens de France

www.croixbleue-france.com

+ 31(1) 53 34 18 18

Courriel: cbaf@wanadoo.fr

(Nombre de places limité)

pour constituer des preuves de première main du génocide et démontrer la dissimulation ultérieure de ce dernier.

Avec les destructions des retranscriptions d'audiences de la cour et des documents originaux, les chercheurs se sont appuyés jusqu'à présent sur les résumés des journaux ottomans pour obtenir des informations sur ces procès.

Le télégramme a été découvert dans un recueil de registres des tribunaux qui avaient été sortis de Turquie en 1922 par des leaders arméniens craignant qu'ils ne soient détruits par les nationalistes turcs qui allaient plus tard s'emparer du pays.

Amenés à Jérusalem dans les années 1930, ces recueils avait été placés dans les archives du Patriarcat arménien mais ils étaient restés inaccessibles aux chercheurs, indique l'article. Récemment toutefois, Akcam a découvert que le recueil entier avait été photographié dans les années 1940 par un moine arménien qui avait transmis les clichés à un neveu qui habite actuellement New York.

Après des heures de travail laborieux passées à dépouiller les photos, Akcam était finalement parvenu à faire le lien entre certains documents et la lettre à en-tête du ministère turc de l'Intérieur de l'époque. ■

(Times of Israel)

ՄԵՂՐ

Նորայր ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ

- Թմբին մեղրո՞վ, թե՛ առանց մեղրի:
- Մեղրով, պարոն:
- Գիրքը հաւնեցա՞ր:
- Դեռ պահարանին մէջ է: Ուզեցի հոս բանալ:

Ու Լորենին, հայկական գրականութեան սիրահար այդ աշակերտուհին, տաղանդաւոր ասմունքող մը միեւնոյն ժամանակ, զգուշութեամբ կը բանայ Պոլիսէն ուղարկուած փոքրիկ ծրարը ու կը յայտնուի Ռուբէն Չարդարեանի կազմած ընթերցարանը՝ «Մեղրագետ»:

- Ուրեմն, որոշած ես հայկական հին գիրքեր հաւաքել:
- Սիրած գրողներս:
- Գաւաթ մը ես կ'ուզե՞ս:
- Այո, շնորհակալ եմ...

Լորենին դգալ մը ես մեղր կը դնէ իր թմբիին մէջ ու կը սկսի երկիւղածութեամբ թերթել իր հաւաքածոյի անդրանիկ հատորի մեղրագոյն էջերը: Միջոցին կը զրուցենք «Մեղրագետ»ի, «մեղր» բառի եւ այն գրական արժէքներու մասին, որ հայը «մեղր»ով ստեղծեր է:

- Լորենի, «մեղր» բառը բնիկ հայկական է: Մեր պատմագիրները, ինչպէս Խորենացին եւ Դրասխանակետցին, խօսեր են հին Հայաստանի լորենիի անտառներու եւ անոնց պարգեւած մեղրերու մասին:
- Ես զգացեր էի, թէ կարելոր անուն մը ունիմ:
- Գիտես, թէ մեղրը շատ թանկագին է եւ աստուածային: Յոյն դիցաբանութեան անմահութեան ըմպելիքը՝ նեկտարը, կը պարունակէր լորենիի մեղր:
- Կասկած չունիմ, թէ «մեղր» բառն ալ ունի իր համով պատմութիւնը:
- Ի հարկէ... Մեր լեռնաշխարհի ջերմ արեւուն տակ հազարաւոր տարիներ հասունցաւ, ապա օծեց հայու քիմքը: Ոսկեդարուն, Մետրոպ Մաշտոցի եւ թարգմանիչ սուրբերու մատներէն մեղր կաթեցաւ Աստուածաշունչի մագաղաթեայ էջերուն վրայ: 67 քաղցր կաթիլ: Ո՛չ մէկ գիրքի մէջ այսքան «մեղր»:
- Չարենցը յիշեցի. «Ես իմ անուշ Հայաստանի արեւահամ բառն եմ սիրում»:
- Հայրենիքը, Լորենի, բառացիօրէն մեղրահամ է: Բաց Հայաստանի տեղանուններու բառարան՝ ու կը տեսնես, թէ Բաղէշէն Կարին, Կեսարիայէն Երզնկա, Արցախէն Սիւնիք, կարծես թէ մեղր է ծորած լեռներն ի վար ու համեմեր է հայրենի գետերն ու ձորերը, գիւղերն ու գաւառակները... Մեղրաբուն, Մեղրագոմ, Մեղրակում, Մեղրածոր, Մեղրակեր, Մեղրածոր, Մեղ-

- րանց, Մեղրաշատ, Մեղրաշէն, Մեղրաջուր, Մեղրաքաղաք, Մեղրաքար, Մեղրբեր, Մեղրեսան, Մեղրի...
- Եւ իմ գիրքս՝ Մեղրագետ:
- Եւ Մեղրագետը... Մշոյ դաշտը արեւելքէն արեւմուտք ջրող, յետոյ սրբազան Արածանիին միացող մէկ այլ աստուածային պարգեւ:
- Անոր ջուրե՞րն էին, ուրեմն Ռուբէն Չարդարեանի ներշնչման աղբիւրը:
- Անկասկած: Լորենի, գետը կ'ունենայ իր վտակները եւ լորենիի հսկայ ծառը իր ճիւղերը: Տարբեր չէ «մեղր» բառը: Հնդեւրոպական «mel» արմատը թելեր տարածեր է իր մեղրախարիսխէն, դէպի արեւմուտք եւ դէպի արեւելք ու դարձեր՝ meli, mel, mél, mil, miel, miele, mielo, miere, migd... Իսկ մեր հայրենի գաւառներուն մէջ, հարագատ մեղրը հոսեր է տեղական գոյնով եւ համով. Չէյթունի մէջ մե՛ղը, կամ մեղոյը, Գորիսի մէջ՝ մե՛ղրը, Մեքաստիոյ եւ Ռոտոսթոյի մէջ՝ մեռո, Տիգրանակերտի, Սվետիոյ (Մուսա Լեռ) եւ Թիֆլիսի մէջ՝ միղր, Համշէնի մէջ՝ մե՛ղրը... «Մեղր»ը անելի քաղցրացաւ երբ ածանց եւ բարդ բառեր բերաւ. ինչպէս՝ մեղրախոտ, մեղրատու, մեղրամոմ, մեղրահաց, մեղրախարիսխ, մեղրամիս...
- Մեղրալուսին... Քոյրս այս աշուն կ'ամուսնանայ:
- Գիտեմ: Մեղրահամ կեանք կը մաղթեմ: Ապա... մեղրածորան, մեղրածոր, մեղրանոյշ, մեղրագինի, մեղրալից, մեղրախնձոր, մեղրաջուր, մեղրաշէն, մեղրահան, մեղրացօղ, մեղրաքաղ, մեղրեայ, մեղրուկ, մեղրատանձ, մեղրածուկ, մեղրօղի, մեղրադղում, մեղրածաղիկ, մեղրածուծ, մեղրապոպ, մեղրասունկ: Ըստ 1881 թուականին Պոլսոյ մէջ լոյս տեսած «Բառարան սուրբ գրոց» աշխատասիրութեան «... Սուրբ Գրոց մէջ յիշուած մեղուն հաւանականապէս մեղրագործ մեղուն է»:
- Եւ ան է, որ կը քաղցրացնէ նաեւ մեր թմբին:
- «Մեղր»ով շինուած դարձուածքներով կը համեմուին նաեւ մեր առօրեայ խօսակցութիւնները: Լիութեան մէջ ապրողներուն կ'ըսենք «մեղրի մէջ կը կենայ», խայտառակուածներուն եւ խօսակցութիւններու առարկայ դարձած անձերուն՝ «մի մատ մեղր դարձաւ», ծանր եւ վիրաւորական խօսքերուն՝ «մէկ փուխ մեղրող չի կլլուիր», բարեհամբոյրներուն՝ «դէմքէն մեղր կը վազէ», իսկ, շատ մտերմացած անձերուն՝ «մեղր ու կարագ դարձան»: Իսկ կան մարդիկ, որոնց «բերնէն մեղր կը թափի», «մեղրաբերան» են: Ուրֆայի հայերն ալ ունեցեր են իրենց տեղական մէկ դարձուածքը. «Մեղրըմոմ քիմին (պէս) է», այսինքն անձը շուտ համակերպող է: Անշուշտ մեր գրականութիւնն ալ համտեսեց «մեղր»ը: Աստուածաշունչի թարգմանութենէն 500 տարի անց, երկու ոսկեփայլ կաթիլ մեղր ալ կաթեցաւ Նարեկացիի «Մատենան Որբերգութեան» գիրքի էջերուն վրայ: Ահա մէկը.

*«Լուացեալ լինիմ, եւ ոչ պայծառանամ,
Արեւու ծագեալ, եւ ոչ յուսաւորիմ,
Մեղր ճաշակեմ, եւ ոչ քաղցրանամ»:*

- Լորենի, մեղրը նաեւ դարձաւ գեղեցկուհիի շրթունք: «Մէջքը՛ նոճի-չինարի պէս, գոյնը՛ ֆրանկի առլաս է. Լեզուդ՛ շաքար, շուրթդ՛ մեղր, ակռնէքդ՛ մարգրիտ-այմաս է.»
- Սիրահար աշուղ մը ըլլալու է:
- Սայաթ-Նովան: Իսկ Յովհաննէս Թումանեանի համար՝ պատճառ պատերազմի: >>>

LE CONSEIL DE L'EUROPE VEUT FAIRE LA LUMIÈRE SUR DES SOUPÇONS DE CORRUPTION EN SON SEIN

L'Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe (APCE) devrait confier à trois experts indépendants une enquête sur des allégations de corruption visant certains de ses membres, soupçonnés d'avoir accepté de somptueux cadeaux des autorités azerbaïdjanaises, a décidé son bureau le 24 avril.

L'APCE est une instance de concertation entre 324 parlementaires de 47 pays, qui se réunissent quatre fois par an à Strasbourg pour débattre de l'Etat de droit, de la défense des droits de l'homme, ou de... la lutte contre la corruption.

Le scandale qui l'éclabousse, parfois surnommé "Caviargate" par certains médias, remonte à janvier 2013: des membres ou ex-membres de l'Assemblée sont soupçonnés d'avoir été "achetés" par le gouvernement azerbaïdjanais, en échange de leur vote négatif contre un rapport (pourtant non contraignant) dénonçant la situation des prisonniers politiques en Azerbaïdjan.

Ce rapport, très critique à l'égard de Bakou, avait de fait été largement rejeté par les élus européens.

Certains parlementaires auraient reçu en échange des avantages dont la nature reste à préciser mais qui, selon une source proche de l'institution paneuropéenne, aurait notamment consisté en caviar de la Mer Caspienne, tapis, ou nuits dans des hôtels de luxe à Bakou.

En janvier, plus de 60 élus à l'APCE avaient réclamé par écrit une enquête indépendante sur ce dossier. L'ONG *Transparency International* avait également publiquement demandé au Conseil de l'Europe une "réponse forte" à ces "graves allégations de corruption".

Le cas d'un élu en particulier suscite la polémique : le chrétien-démocrate italien Luca Volontè (qui ne siège plus à l'APCE) est soupçonné d'avoir accepté près de 2,4 millions d'euros de la part de Bakou.

ՄԵՂՐ

»»» - «Մի կաթիլ մեղր», իմ մանկութեան սիրելի պատմուածքը:

- 1913 թուականին Թիֆլիսի մէջ լոյս տեսաւ մեղրաթաթախ գիրք մը. «Մեղրատու բոյսեր Անդրկովկասում»: Եւ այն թուականին եւ լոյս տեսաւ բու գիրքը, «Մեղրագետ»ը: Ուրիշ հատոր եւ անոնք: Փորձէ բոլորը հաւաքել... Իսկ Դանիէլ Վարուժանի համար մեղրը նշանակեց... հայոց գիրերը: Ահա, անոր խօսքերը. «Փառք հայ տառերուն, որոնք անիմանալի խնամիութեամբ մոզական գրիչներու տակ հաւաքուած՝ Եղիշէին լեզուն ոսկի ըրին, Բագրատունիինը՝ աղամանը, եւ Ալիշանին ու Յայրիկինը՝ մեղր քաղցրահոս»: Վարուժանը եւ Չարդարեանը... Լորենի, այս հանճարները, մեղրածորան գրիչներ, չկարծես, թէ ունեցան մեղրահամ կեանք: Անոնք ապրեցան... դառնութիւնը: Ապա, եկաւ Յովհաննէս Գրիգորեանը, կիւմրեցի մեծ բանաստեղծը, որ երգեց Յայաստանի մեղրադառն պատմութիւնը.

... Եղել են նաեւ ուրիշ օրեր՝ բաց են եղել դռները երկնքի,

մանանայ է իջել թանձր ու խիտ, քաղցր մեղրի նման, հաստ շերտով նստել է գետնին եւ մազանօթներով թափանցել է խորքերը հողի՝ յարձակուել են չորս կողմից,

պատառ-պատառ են առել, յօշոտել են մոլուցքով, քաղցր բոյրից խենթացած վայրի գեռուն ու գազան...

... Մնացել է ափիս մէջ նշխարաչափ մի պատառ, Ամեն կողմից կրծոտուած մեղրաբլիթ... Յայաստան:

- Պարոն, հիմա լաւ գիտեմ, թէ ո՛ր հեղինակները պիտի հաւաքեն:

- Չես վրիպիր, եթէ սիրտով հաւաքես: Թմբի մը եւս...

- Այո, շնորհակալ եմ... մեղրով: ■

(ԱԿՕՍ)

Il doit être jugé prochainement dans son pays pour blanchiment d'argent, car il n'a pas su expliquer de manière précise la provenance de cette somme. L'accusation de corruption n'a en revanche pas été retenue par la justice, selon la presse italienne.

La mission d'enquête pourra également être amenée à s'intéresser au rôle de l'actuel président de l'APCE, l'Espagnol Pedro Agramunt, qui a été privé de ses prérogatives pour avoir récemment rencontré Bachar al-Assad à Damas.

Selon l'ONG allemande ESI, qui a publié plusieurs rapports sur ce scandale, M. Agramunt a constamment pris la défense du régime de Bakou, lorsqu'il a pris part à des missions d'observation des élections en Azerbaïdjan en tant que parlementaire du Conseil de l'Europe. Or, depuis qu'a éclaté le "Caviargate", il n'a pas ordonné la moindre enquête interne, ce qui est très critiqué par de nombreux élus.

"Je suis choquée par la manière dont cette affaire a été gérée", a commenté la prédécesseur de M. Agramunt au "perchoir", la Luxembourgeoise Anne Brasseur. ■

(AFP)

DEUX JEUNES CHAMPIONS AUX JEUX INTERCOMMUNAUTAIRES ARMÉNIENS DE GENÈVE

Deux jeunes champions étaient parmi les participants du tournoi d'échecs organisé dans le cadre de l'Euro Armenian Games 2017: Gohar Tamrazyan, qui gagné la coupe challenge Hagop D. Topalian, et Nareg Bal qui a occupé la deuxième place. Artzakank les a rencontrés entre deux tournois.

Nareg BAL

Je suis né à Istanbul en 2007. J'ai commencé à jouer aux échecs à l'âge de 4 ans avec l'aide de mon père. J'ai participé à plusieurs championnats individuels et de groupe en Turquie et remporté le tournoi Bilfen à Istanbul alors que j'avais 8 ans. Je fais partie des 10 meilleurs joueurs de ma catégorie au niveau national.

Je fréquente l'Ecole Mkhitarian d'Istanbul et je continue à m'exercer aux échecs avec mon père. J'ai beaucoup de plaisir en jouant aux échecs et ne peux pas imaginer ma vie sans ce jeu.

Gohar TAMRAZYAN

Née à Erevan en 2004, je vis en Argovie. En 2013, j'ai remporté le championnat suisse de la catégorie des filles U12 à Siebnen dans le canton de Schwytz. Je fais partie des 10 meilleurs joueuses U14 de Suisse et suis titulaire de la *Swiss Olympic Talent Card* qui est délivrée aux 2500 talents nationaux ou 4000 talents régionaux reconnus par Swiss Olympic et Jeunesse+ Sport. J'ai été sélectionnée pour participer à des olympiades et championnats

ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂԸ ԿԸ ԲԱՑԱՅԱՅՏԵ ԱՉԵՐԻՆԵՐՈՒ ԿՈՂՍԵ ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱՅԻ ԳՈՂՑՈՒԱԾ ԵՐԳԵՐԸ

Թրքական «Էրբենսել» պարբերականը անդրադարձած է թրքական մշակույթին մեջ կարեւոր տեղ զբաղեցուցած երաժշտական ստեղծագործութիւններուն, որոնց արմատները իրականութեան մեջ պետք է փնտռել հարեւան ազգերու մշակույթներուն մեջ:

«Ո՞րն է որպէս «թշնամի» յայտարարուած ազգերու ազգային մշակույթը, երգերը իւրացնելու ետին եղած դրդապատճառը», – «Թերթ.ամ»-ի փոխանցմամբ՝ հռետորական այս հարցով սկսած է իր ուշագրաւ յօդուածը թուրք սիւնակագիր Յայրի Թունչը:

Ան նաեւ շարք մը ստեղծագործութիւններու կողքին անդրադարձած է թրքական հայրենասիրական «Կ'ալեկոծուէր Սել ծովը» երգին, որ Թուրքիոյ մեջ ընդունուած է համարել ատրպէյճանցի բանաստեղծ Ահմեդ Չելաթի ստեղծագործութիւնը՝ գրուած 1914-ին: Ստեղծագործութիւնը տպագիր տարբերակով առաջին անգամ տարածուած է 1919-ին:

Մինչդեռ այս ստեղծագործութեան գրաւոր ձեռագիրները Թուրքիոյ մեջ այդպէս ալ չհանուեցան արխիւներէն եւ ի ցոյց չդրուեցան հասարակութեան: Շատերը կը պնդեն, թէ այդ ձեռագիրները միտումնաւոր այրած են հայերը, մէկ այլ վարկածով ձեռագիրները ոչնչացուած են բոլշեւիկներու կողմէ, երբ Ահմեդ Չելաթը մահուան դատապարտուեցաւ Խորհրդային Միութեան մեջ»:

Սակայն, ինչպէս կը գրէ Թունչը, «Ալեկոծուող Սել ծովը» անհետացած ձեռագիրներու գաղտնիքը այն է, որ իրականութեան մեջ անիկա ոչ թէ ատրպէյճանցի բանաստեղծին, այլ հայ աշուղ Սայաթ Նովայի ստեղծագործութիւնն է: «Կ'ալեկոծուէր Սել ծովը» երգի երաժշտութիւնը գրեթէ նոյնութեամբ կը համընկնի Սայաթ Նովայի «Քամանչա» ստեղծագործութեան նոթաներուն հետ:

Ի դէպ, ի հեճոնկս ատրպէյճանցի հարեւաններուն, որոնք Սայաթ Նովան նոյնպէս ատրպէյճանցի կը համարեն, թուրք սիւնակագիր Թունչը Սայաթ Նովան հայ գուսան կ'անուանէ: ■ (ՅՈՐԻՉՈՆ)

européens et internationaux dans différents pays tels la Slovaquie, la Tchéquie, la Grèce et le Monténégro.

Je m'exerce quotidiennement et travaille 4 heures par semaine avec mon coach.

Artzakank félicite chaleureusement les deux jeunes athlètes de haut niveau et leur souhaite beaucoup de succès. ■

COMMUNICATIONS

"DIASPORA" Ecole d'été 2017

Le Ministère arménien de la Diaspora organise en collaboration avec l'Université d'Etat d'Erevan un programme complet d'«Ecoles» d'été (Diaspora Summer School) destiné aux Arméniens de la diaspora. Les cours sont répartis en cinq programmes :

- Cours intensif de la langue arménienne (du 2 au 29 juillet 2017)
- Cours de perfectionnement destiné aux enseignants de la langue arménienne et des responsables culturels de la diaspora (du 2 au 29 juillet)
- Cours de perfectionnement destiné aux jeunes journalistes de la diaspora (du 2 au 15 juillet)
- Master classes destinées aux chefs des chœurs de chants traditionnels et aux chorégraphes (du 2 au 15 juillet)
- Cours pour les jeunes leaders et des responsables des communautés arméniennes de la diaspora (du 2 au 15 juillet)

Ces cours sont gratuits et les participants n'ont qu'à payer leur voyage, les frais d'hébergement étant pris en charge par le ministère de la diaspora.

Pour de plus amples informations et des conditions de participation, consulter la page : <http://www.dss.am/en/About-us-About-program>.

Messes arméniennes en Suisse alémanique et à Neuchâtel

Date	Heure	Lieu	Adresse
28.05.2017	15 00	Eglise St. Pierre de Cornaux	2087 Cornaux NE
03.06.2017	18 30	*Kermes - unterhaltung*	8600 Dübendorf ZH
11.06.2017	14 30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG
18.06.2017	15 00	Eglise St. Pierre de Cornaux	2087 Cornaux NE
25.06.2017	13 00	Röm. Kath. Kirche	8600 Dübendorf ZH
02.07.2017	14 30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG

www.armenische-kirche.ch
Pfr.ShnorkTchekidjian Tel: 079/704 74 87

IMPORTANT!

Dernier délai pour recevoir des articles et communications à publier dans notre prochain numéro: **15 juin 2017**.

En cas de retard, veuillez prendre contact avec la rédaction **AVANT** cette date.

RENDEZ-VOUS

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois): de 10h00 à 16h15, cours de l'Ecole Topalian dans les locaux de la Fondation Topalian (à côté de l'Eglise, 64, route de Troinex) pour tous les enfants de 4 à 12 ans, débutants ou avancés. Le repas de midi et le goûter sont servis sur place. Bus de ramassage scolaire à disposition. Renseignements auprès de Nevrik Azadian au 079 827 54 43.

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois), de 14h30 à 16h30, à l'Ecole Topalian, cours de langue arménienne, pour adultes et adolescents (à partir de 12 ans). Préparation du programme de l'option arménien du baccalauréat français. Un minimum de connaissance en arménien (écriture et lecture) requis.

Renseignements: ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois): Cours de l'Ecole de danse SANAHIN de l'UAS au Centre Arménien de Genève: de 16h15 à 21h15 selon les niveaux. Informations: christinesedef@hotmail.com

Tous les vendredis: de 15h00 à 19h00, la bibliothèque et le kiosque du Centre Arménien sont ouverts au public.

Tous les vendredis: de 18h30 à 21h00: Le club d'échecs Tigran Petrossian accueille les joueurs, jeunes et adultes, pour une soirée d'entraînement, au 5 rue Louis-Favre. Nous offrons aussi des possibilités de cours pour débutants ou avancés. Contact: Raffi Garibian 079 200 4567, Garabed Yelegen 079 538 51 26.

L'Oiseau de Feu

Musiques et poèmes mystiques
d'Orient & d'Occident

Samedi 27 Mai 2017 à 14h30
Eglise Sainte-Croix de Carouge

Jonathan Dunford, *viola de gambe*
Iyad Haimour, oud, *qanoun & ney*
Gérard Kurkdjian, *récitant et direction*

Le cœur, qui est la porte des voies mystiques orientales, est souvent symbolisé par l'Oiseau-Simorgh, Colombe ou Phoenix, embrasé par la passion divine. Il devient alors l'Oiseau de feu.

C'est l'atmosphère des maqams, modes de la musique arabe classique, que cette version de L'Oiseau de Feu a choisi d'explorer, pour donner corps à l'écrit musical délicat dans lequel se déploient les textes mystiques, souvent mystérieusement proches, venus d'Orient comme d'Occident.

Passionné par les traditions orientales, **Gérard Kurkdjian** mène, depuis vingt-cinq ans, une carrière de musicien, de directeur artistique et de producteur. Il a fondé et dirigé de nombreux festivals de musiques du monde, dont le festival des Musiques du monde d'Erevan en Arménie et le Festival des Musiques sacrées du monde de Fès au Maroc.

Informations: <http://www.festivalagape.org>

ԺԸՆԵԻ ԵՒ ԼԵՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

PAROISSE DE GENEVE
REGION LEMANIQUE
SAINT-HAGOP
EGLISE APOSTOLIQUE
ARMENIENNE

ՏՕՆԱՑՈՅՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԱՅԻՍ - ՅՈՒՆԻՍ 2017

- 7. ԿԻՐԱԿԻ Ս. ՉԱՏԿԻ 7 ՄԱՅԻՍ-** ԿԱՐՄԻՐ ԿԻՐԱԿԻ:
- Ե. ԿԻՐԱԿԻ Ս. ՉԱՏԿԻ 14 ՄԱՅԻՍ-** ԵՐԵՄԱՆ ՍՐԲՈՅ ԽԱՉԻՆ:
- ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՄԱՅԻՍ-** ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅԻՍՈՒԲԻ ԶՐԻՍՏՈՍԻ:
- ԿԻՐԱԿԻ 28 ՄԱՅԻՍ-** ԵՐԿՐՈՐԴ ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ. ՏՕՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ա. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 1918 ԹՈՒԿԱԿԱՆԻՆ:
- ԿԻՐԱԿԻ 4 ՅՈՒՆԻՍ-** ՀՈԳԵԳԱԼՈՒԲՍ - ՊԵՆՏԵԿՈՍՏԵ:
- ԵՐԿՐՈՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒՆԻՍ-** Ս. ԿՈՒՍԱՆԱՅՑ ՀՈՒՓՍԻՍԵԱՆՑ:
- ԵՐԵՇՇԱԲԹԻ 13 ՅՈՒՆԻՍ-** Ս. ԿՈՒՍԱՆԱՅՑ ԳԱՅԻԱՆԵԱՆՑ
- ՇԱԲԱԹ 17 ՅՈՒՆԻՍ-** ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻՆ, ՅԻՇԱՏԱԿ ԵԼԱՆԵԼՈՅՆ Ի ԿԻՐԱՊԵՆ:
- ԿԻՐԱԿԻ 18 ՅՈՒՆԻՍ-** ՏՕՆ ԿԱԹՈՒՂՈՒԿԵ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԷՋՄԻԱԾՆԻ:
- ՇԱԲԱԹ 24 ՅՈՒՆԻՍ-** ՍՐԲՈՅՆ ՆԵՐՍԵՍԻ ՄԵԾԻՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՄԵՐՈՅ ԵՒ ԽԱՂԱՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ:

ԼՈՒՐԵՐ ԺԸՆԵԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՀՈԳԵՅԱՆԳԻՍ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԶԱՌՕՐԵԱՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի 2 Ապրիլ 2017-ին, ժնեկի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ մատուցուեցաւ Ս. Եւ անմահ պատարագ ու Հոգեհանգստեան պաշտօն, Արցախի մէջ ապրիլեան բառօրեայ պատերազմի ընթացքին Նահատակած քաջարի ու պանծալի հերոսներու յիշատակին՝ առաջին տարելիցին առիթով: Մեծ թիւով հաւատացեալներ ներկայ եղան Պատարագին եւ աղօթեցին մեր Նահատակներու հոգիներու լուսաւորութեան եւ խաղաղութեան համար:

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ - ԱԽԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ - ԹԱՂՈՒՄ ՃՐԱԳԱԼՈՅՑԻ ԵՒ ՉԱՏԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳՆԵՐ

Աւագ շաբթուան բոլոր սրբազան արարողութիւնները արժանաւորապէս նշուեցան ժնեկի Ս. Յակոբ մայր եկեղեցւոյ մէջ, Նախագահութեամբ Առաջնորդական Տեղապահ՝ Հոգ. Տ. Գուսան Վրդ. Ալճանեանի: Ծաղկազարդի տօնը կը խորհրդանշէ մեր Տիրոջ յաղթական մուտքը Երուսաղէմ: Պատարագէն

յետոյ Հայր Սուրբը կատարեց Դռնբացքի սրտառուչ արարողութիւնը, հայցելով մեր Փրկչէն որ բանայ ողորմութեան դռները հաւատացեալներու առջեւ: Ապա, օրհնուած ձիթէնի ճիւղերը բաշխեց մանուկներուն եւ հաւատացեալներուն: Աւագ հինգշաբթի առաւօտեան Ընթրեաց Ս. Պատարագի արարողութենէն ետք յետ միջօրէին տեղի ունեցաւ Ոսկուայի գեղեցիկ կարգը եւ ապա Խաւարման տխուր արարողութիւնը: Աւագ Ուրբաթ՝ մեր խաչեալ Փրկչին Թաղման կարգը: Շաբաթ՝ ճրագալոյցի Ս. Պատարագը: Իսկ Կիրակի 16 Ապրիլին խուռներամ հաւատացեալներու մասնակցութեամբ Տեղապահ Հայր Սուրբը մատուցեց Չատկական Ս. Պատարագը:

24 ԱՊՐԻԼ 1915-Ի ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՍՐԲՈՅ ՆԱՀԱՏԱԿԱՅ ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԹԻՆ

1915-ի Ցեղասպանութեան զոհ զացած Սուրբ Նահատակներու յիշատակութեան օրը՝ Երկուշաբթի 24 Ապրիլ 2017-ին յետ միջօրէին ժնեկի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ մատուցուեցաւ Ս. Եւ անմահ պատարագ: Պատարագի աւարտին եկեղեցւոյ բակին մէջ Ս. Նահատակաց յուշարձանին առջեւ կատարուեցաւ մոմավարութիւն եւ աղօթք: Այսօր երբ ազգովին կը յիշատակենք մեր Սուրբ Նահատակները՝ 102-րդ տարելիցին առթիւ, Հայրենի իշխանութեան ու Սփիւռքի հայութեան առաջնահերթ պարտականութիւնն է, միասնական ու նուիրեալ ջանքերով Հայրենիքէն ներս ստեղծել, այնպիսի ապահով ու բարենպաստ պայմաններ՝ որտեղէն ոչ ոք ուզէ հեռանալ:

Խուճկ եւ աղօթք մեր Ս. Նահատակներու անթառամ յիշատակին:

Պատրաստեց Հոգ. Գուսան Վրդ. Ալճանեան

ԹՕՓԱԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑ ECOLE TOPALIAN

Fondation Hagop D. Topalian: Route de Troinex 64, CH-1256 Troinex (Genève)
ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch; www.centre-armenien-geneve.ch
Rédaction Maral Wurry

No. 30

Salon du livre à Palexpo, Genève, une première depuis 25 ans!
Le mercredi 26 avril 2017, la Fondation Topalian a invité les élèves de l'école à venir sur le Stand Arménie, afin de se familiariser avec cet important événement. Un programme a été spécialement conçu pour eux: Lecture de contes en arménien et en français.

Pâques: comme le veut la tradition à l'école Topalian, Madame Onisto est arrivée, ce mercredi 5 avril 2017, chargée de confiseries et d'œufs de Pâques pour nos chers petits bambins en leur souhaitant Joyeuses Pâques. Les élèves ont confectionné des belles cartes de vœux afin de les offrir à leurs parents.

Ecole d'échecs Topalian / Euro Armenian Games UAS 2017

L'école d'échecs Topalian a participé aux jeux organisés par l'UAS le week-end de Pâques 15-16 avril 2017. L'organisation était assurée par Raffi Garibian, directeur du tournoi, et Garabed Yelegen, arbitre principal. L'école est fière et félicite chaleureusement ses élèves qui ont participé à ces jeux et qui se sont distingués: Raphael Toruslu (3eme du tournoi), Alexandre Wurry (1er des U14), Levon Kurghinyan (1er des U 10).

Pareguentan / Carnaval: Comme à l'accoutumée, l'école Topalian a commencé la période de carême par le Carnaval. Le mercredi 8 avril 2017, les élèves sont arrivés avec leurs plus beaux déguisements. Un repas bien festif à midi et une immense surprise dans l'après-midi les attendaient: deux animatrices ont rejoint les élèves afin de les maquiller et de fabriquer des objets, des animaux en ballons multicolores avec eux.

Չուիցերախայ Միուիթիւն Union Arménienne de Suisse

Nous avons vécu un week-end de Pâques extrêmement intense.

Comme depuis plus de 20 ans, le week-end de Pâques 2017 a vu se dérouler pour la onzième fois à Genève les traditionnels Jeux sportifs intercommunautaires arméniens au stade du Bout-du-Monde avec la participation de plus de 450 joueurs et accompagnants.

Nous sommes particulièrement fiers de la participation en grand nombre de nos jeunes de Genève à ce tournoi. En effet l'UAS, l'Ecole d'échecs Topalian ainsi que le club d'échecs Tigran Petrossian ont présenté pas moins d'une centaine de jeunes sportifs à ce tournoi.

Ces jeunes se sont assidument entraînés, une fois par semaine depuis plusieurs mois afin d'être prêts et compétitifs. Leurs efforts ont permis d'emporter de nombreuses coupes et médailles. Toutes nos félicitations à nos sportifs et nos remerciements aux responsables d'équipes pour ce grand exploit.

Encouragée par cet enthousiasme et ces réussites, l'UAS souhaite continuer ces entraînements dès le mois de septembre 2017 et invite tous les intéressés de prendre contact en écrivant à : info@uasdirect.com.

Trois soirées inoubliables ont également animé les nuits de notre tournoi :

- La sortie du vendredi soir «Geneva By night» & dîner au Spaghetti Factory ayant comme guide Armenuhi et son équipe, proposant la découverte de la vieille ville de Genève et de son histoire.

- Le disco de samedi soir accueillant plus de 450 personnes, animé par l'extraordinaire DJ SAYAT de Bruxelles, qui a véritablement mis le feu à la soirée et a fait danser les jeunes et les moins jeunes jusqu'à 3 heures du matin.

- Dimanche soir, lors de la soirée de gala plus de 540 personnes étaient réunies. L'orchestre Alexandre Shirinyan & High Band a clôturé ce week-end vers 5h30 du matin dans une ambiance tout aussi dansante et réjouissante que la veille.

Pour la 11e fois, la flamme de nos jeux s'est éteinte après 3 jours d'intenses activités.

On s'est dit au-revoir et chacun est reparti en emportant avec soi le souvenir de magnifiques rencontres, des moments singuliers de partage, de fraternité et d'arménité mais, rassurons-nous, ce n'est qu'un au revoir ...

Pour se remémorer ces moments vous pouvez consulter notre page facebook

 UAS Euro Armenian Games 2017

Photo Grant Akopyan

Réservez la date – Save the date

20 mai 2017 à 18h30

Gala annuel de la troupe de danse Sanahin

Centre communal polyvalent de Genthod

Réervations : Christinesedef@hotmail.com

Tél. 079 758 11 36

23 mai 2017 à 18h15 - 20h00

Conférence

par Khachig Muradian

“Ne tombez pas des confins de la terre”

Les communautés arméniennes de Chine en 1880-1950.

Université de Genève

Bâtiment des Philosophes, salle 102

23-24-25 juin 2017

Stand UAS à la Fête de la musique 2017

Les détails seront communiqués ultérieurement